

Sveriges sjätte rapport
till Europarådet under
den europeiska stadgan
om landsdels- eller
minoritetsspråk

čhib Gïele Kieli
SPRÅK
שפראך
Kieli Gïele
šib
čhib

2016 06 01

Innehåll

Förord.....	2
DEL I	3
Statistisk och geografisk information om antal personer som pratar minoritetsspråk och den demografiska situationen i allmänhet	3
Förändringar i policier, lagstiftning och praxis när det gäller minoritetsspråk samt kommande förändringar under nästa övervakningscykel som politiska förändringar, budgetförändringar, nya policier eller andra händelser med direkt eller indirekt effekt för situationen för minoritetsspråken.	4
Åtgärder vidtagna med anledning av ministerkommitténs rekommendationer	5
Del II	12
Artikel 7.....	12
Artikel 7.1.a	12
Artikel 7.1.b.....	12
Artikel 7.1.c	12
Artikel 7.1.d.....	14
Artikel 7.1.e	16
Artikel 7.1.f	18
Artikel 7.1.g.....	19
Artikel 7.1.h.....	20
Artikel 7.1.i.....	20
Artikel 7.2.....	20
Artikel 7.3.....	21
Artikel 7.4.....	21
Artikel 7.5.....	22
Del III Redovisning av utvecklingen gällande finska, samiska och meänkieli	23
Artikel 8 – Utbildning	23
Artikel 9 – Rättsväsendet.....	28
Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice	29
Artikel 11 – Massmedia	33
Artikel 12 – Kultur.....	37
Artikel 13 – Ekonomiska och sociala förhållanden	42
Artikel 14 – Utbyte över gränserna	42

Förord

Sverige tar sina internationella åtaganden inom mänskliga rättigheter på stort allvar. Insatser och åtgärder för de nationella minoriteternas och andras mänskliga rättigheter pågår ständigt. Mänskliga rättigheter ska gälla för alla, överallt och utan undantag. Det återstår dock utmaningar innan Sverige helt och fullt kan leva upp till sina konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter.

Efterlevnaden av samernas, judarnas, romernas, sverigefinnarnas och tornedalingarnas rättigheter ska säkras. Det är en nationell angelägenhet att så sker och det är mitt och regeringens uppdrag att säkerställa att förutsättningarna finns för att Sverige ska nå målet. I detta arbete är de nationella minoriteternas egenmakt samt möjlighet till inflytande och delaktighet ett centralt fundament. Demokrati är inte majoritetens lag utan minoritetens skydd, som Albert Camus klokt sa.

Den diskriminering och rasism som personer som tillhör de nationella minoriteterna utsätts för måste bekämpas. Att våga, vilja och kunna tala sitt språk är en stor del av identiteten och det behövs sammanhang att mötas kring språket.

Det allmännas arbete med att stärka skyddet av de nationella minoriteternas rättigheter har på många sätt varit framgångsrikt och regeringen är angelägen om att den positiva utvecklingen fortsätter. Jag ser framför mig ett förstärkt skydd av våra fem nationella minoriteter i framtiden, och kommer därför att initiera en utredning för en stärkt minoritetspolitik. Under tiden avser regeringen att fortsätta att utveckla minoritetspolitiken. Vi har inte råd att arbetet avstannar under pågående utredning.

För ett systematiskt och kontinuerligt arbete för säkrad efterlevnad av mänskliga rättigheter krävs kontinuerlig uppföljning. Sveriges regering välkomnar en öppen dialog med Europarådet om de nuvarande och framtida utmaningarna på området. I dialogen välkomnar regeringen även möjligheten för de nationella minoriteterna att bidra med fler perspektiv genom att lämna in synpunkter till Europarådet.

Stockholm, maj 2016

Alice Bah Kuhnke
kultur- och demokratiminister

DEL I

1. Statistisk och geografisk information om antal personer som pratar minoritetsspråk och den demografiska situationen i allmänhet

De fem nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Många av dem som tillhör en nationell minoritet talar något av minoritetsspråken meänkieli, jiddisch, romani chib, samiska och finska. Förstärkta rättigheter gäller för finska, samiska och meänkieli inom särskilda förvaltningsområden som idag omfattar 75 kommuner och 14 landsting. Dessa rättigheter innefattar bland annat att enskilda har rätt att använda sitt minoritetsspråk vid kontakter med förvaltningsmyndigheter vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med förvaltningsområdena samt rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på minoritetsspråken.

Förvaltningsområdena för meänkieli och samiska är främst belägna i norra Sverige och en majoritet av förvaltningsområdena för finska är belägna i Mälardalen och intilliggande områden. Romani chib och jiddisch är territoriellt obundna språk och omfattas således inte av förvaltningsområden. En karta över förvaltningsområden för de olika språken återfinns i bilaga.

Som nämnts i tidigare rapporter för Sverige inte officiell statistik över människors etniska tillhörighet, utöver medborgarskap och födelseland, eftersom det inte existerar metoder för beräkning av etnisk tillhörighet som både är etiskt acceptabla och vetenskapligt säkra. Det finns således ingen officiell statistik rörande etnisk, språklig eller kulturell tillhörighet. Däremot finns det insamlad information och kunskap om de nationella minoriteterna som baseras på olika typer av såväl kvalitativa som kvantitativa undersökningar i vilka deltagarna frivilligt medverkar.

Att samla in uppgifter och data om befolkningens sammansättning och upplevelser av diskriminering är viktigt för att identifiera, övervaka och granska åtgärder för att bekämpa diskriminering. Några minoritetsgrupper är positiva medan andra av bl.a. historiska skäl är negativt inställda till sådan uppgiftsinsamling.

En återkommande fråga som lyfts av internationella övervakningsorgan och företrädare för de nationella minoriteterna är behovet av statistiskt underlag för beslut. Som anförts ovan har Sverige en restriktiv syn på statistik och datainsamling i förhållande till bl.a. de nationella minoriteterna och det finns goda skäl för att vidmakthålla denna ordning.

Dock kan kvalitativ frivillig datainsamling på aggregerad nivå, med utgångspunkt i respektive minoritets förutsättningar och behov, möjliggöra en tydligare bild av situationen och därmed medföra mer kvalitativt beslutsunderlag.

2. Förändringar i policier, lagstiftning och praxis när det gäller minoritetsspråk samt kommande förändringar under nästa övervakningscykel som politiska förändringar, budgetförändringar, nya policier eller andra händelser med direkt eller indirekt effekt för situationen för minoritetsspråken.

Sedan den senaste rapporten 2013 har kravet på att en elev ska ha grundläggande kunskaper i språket för att erhålla modersmålsundervisning avskaffats i förhållande till de nationella minoritetsspråken, vilket gör att fler barn som tillhör en nationell minoritet har möjlighet att lära sig sitt modersmål i skolan. För att säkra att undervisningen håller en god kvalitet oavsett om en elev som erhåller modersmålsundervisning har förkunskaper eller ej har Skolverket, på regeringens uppdrag, arbetat fram kursplaner för första- respektive andraspråkstalare i de avsedda språken. Dessa kursplaner har beslutats av regeringen och träder i kraft den 1 juli 2016. Att våga, vilja och kunna tala sitt språk är för många centralt för identiteten som en del av en nationell minoritet. För att detta ska vara möjligt behövs fortsatta insatser inom utbildningsområdet.

Ett antal myndigheter har och har haft uppdrag på det minoritetspolitiska området. Dessa uppdrag har bland annat syftat till att stärka tillgången på lärare i de nationella minoritetsspråken genom en uppdragsutbildning som är anpassad för att skyndsamt examinera dessa lärare. Ett annat exempel är ett flertal uppdrag till myndigheter att utarbeta processer för samrådsförfaranden samt olika informationsinsatser, däribland är ett samarbete mellan Skatteverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten nämnvärt då dessa myndigheter bedriver verksamhet i gemensamma servicekontor som direkt träffar medborgare i vardagen.

Regeringens ambition på det minoritetspolitiska området är hög; de nationella minoriteternas rättigheter ska säkras. Det av riksdagen antagna målet för politikområdet är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Det minoritetspolitiska målet är i sin tur uppdelat i tre delområden; diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet.

För att det ska vara möjligt att uppnå målet är det nödvändigt att ambitionen och målsättningarna omsätts i insatser på ett flertal områden, vilket också är den inriktning som slås fast i regeringens strategi för de nationella minoriteterna. Strategin och Sveriges internationella åtaganden, tillsammans med de centrala författningarna på området, utgör utgångspunkterna i det fortsatta arbetet med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter.

Den nuvarande svenska minoritetslagstiftningen har varit fastlagd sedan 2010. Arbetet med att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter i förvaltningsområdena har utvecklats positivt sedan dess. Utvecklingen är tydligt kopplad till statsbidraget, aktiva samråd och informations- och utbildningsinsatser. Regeringen anser dock att det finns ett behov av att utreda utmaningarna i den nuvarande ordningen för att en positiv utveckling ska kunna fortsätta.

Mot bakgrund av de synpunkter som framkommit från olika håll finner regeringen att det finns skäl att agera. För att den positiva utvecklingen med att säkra de nationella minoriteternas rättigheter ska kunna fortsätta avser regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att se över minoritetslagen och förtydliganden av vissa övriga åtgärder som aviserades inom ramen för regeringens proposition med strategi för de nationella minoriteterna.

I översynen avser regeringen även att se över behovet av ytterligare förtydliganden kopplat till Sveriges konventionsåtaganden för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter såväl inom som utanför förvaltningsområdena ses över. Inför översynen har samråd med de nationella minoriteterna genomförts. De nationella minoriteterna har även kunnat inkomma med ytterligare underlag under beredningen av utredningens direktiv.

Ett systematiskt förhållningssätt till internationell övervakning är en av förutsättningarna för ett proaktivt arbete med rättighetsfrågor. Detta innebär att den värdefulla genomlysning av nuläget som sådan övervakning erbjuder tillvaratas i utvecklingen av området. Regeringen anser att praktiska åtgärder är nödvändiga och att dessa ska vidtas med grund både i rekommendationer från internationella övervakningsorgan och i det som framkommer i nationella samråd. Systematiken i omhändertagandet av resultaten från övervakningscyklerna ska stärkas.

3. Åtgärder vidtagna med anledning av ministerkommitténs rekommendationer

Rekommendationer från Europarådet:

1. Att stärka utbildningen i/på samtliga nationella minoritetsspråk genom att anta en övergripande och strukturerad strategi som utgår från såväl de minoritetsspråkstalandes behov som situationen för respektive språk.
2. Att se till att "modersmålsundervisningen" uppfyller de krav som anges i konventionen och erbjuder en genuin och adekvat språkundervisning som gör att eleverna kan uppnå fullt utvecklad kompetens i de berörda språken.
3. Att öka utbudet av tvåspråkig undervisning för finska och samiska, och se till att tvåspråkig undervisning erbjuds även för meänkieli.
4. Att skapa ett målinriktat lärarutbildningssystem med tillräckliga resurser för samtliga minoritetsspråk,
5. Att ta fram undervisnings- och inlärningsmaterial för samtliga minoritetsspråk.

Nedan redovisar Sverige uppföljningen av rekommendationerna från Europarådets ministerkommitté. Då de rör samma område redovisas åtgärderna i löpande text.

Rätten till utbildning i sitt minoritetsspråk är en av de grundläggande rättigheterna som tillkommer de nationella minoriteterna. Denna rättighet ska i praktiken verkställas av de olika aktörerna inom utbildningsväsendet och det är därför nödvändigt att säkerställa att den kommer enskilda till godo. Ett arbete gällande dessa frågor pågår inom Regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma i frågan. Regeringen har sedan den senaste rapporten genomfört ett flertal insatser för att stärka utbildningssituationen gällande minoritetsspråken.

Rätten till modersmålsundervisning

Elever, som tillhör någon av de nationella minoriteterna, har rätt till modersmålsundervisning även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Huvudmannen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken även om endast en elev på skolenheten ansöker om undervisning i språket. Kravet på att det måste finnas en lämplig lärare gäller dock även för de nationella minoritetsspråken. Begränsningen att en elev bara kan få modersmålsundervisning i högst sju läsår om eleven får undervisningen utanför den garanterade undervisningstiden, är inte tillämplig för undervisningen i nationella minoritetsspråk. En romsk elev som kommer från utlandet kan även få modersmålsundervisning i två språk om det finns särskilda skäl.

Genom ändringar i skollagen, som trädde i kraft den 1 juli 2015, ges elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna en stärkt rätt till modersmålsundervisning i sitt nationella minoritetsspråk. Lagändringen innebär att en elev som tillhör en nationell minoritet inte längre behöver ha grundläggande kunskaper i sitt nationella minoritetsspråk för att skolans huvudman ska vara skyldig att erbjuda modersmålsundervisning.

Statens skolverk gavs 2014 i uppdrag av regeringen att utarbeta förslag till kursplaner för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i ämnet modersmål för de nationella minoritetsspråken finska, romani chib, meänkieli och jiddisch – både som första och andra språk. Uppdraget redovisades den 8 september 2015 och kursplanerna träder i kraft den 1 juli 2016. Någon sammanställd statistik finns därför ännu inte att tillgå då statistiken presenteras av Skolverket läsåret efter det som underlaget avser.

Gymnasieelever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till undervisning i modersmål, även om språket inte är elevernas dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven behöver dock ha goda kunskaper i språket vilket följer av att en elev, med de ändringar som genomförts i skollagen, nu har större möjligheter att läsa språket i grundskolan. I gymnasieskolan kan eleven även läsa sitt nationella minoritetsspråk – finska, samiska, jiddisch, meänkieli eller romani chib – som språkval. Studierna kan börja på en nivå som utgår från elevens förkunskaper.

Lärförsörjning

Läro- och förskolläroarutbildningen och läroyrkets attraktivitet är en prioriterad fråga för regeringen och här ingår frågan om läroförörjningen i de nationella minoritetsspråken. Flera av de nationella minoritetsspråken är i dag ämnen vid högskolan med få studenter. Det är oroande eftersom det behövs lärare i skolväsendet som kan undervisa i språken och på språken för att de nationella minoritetsspråken ska kunna fortleva och utvecklas och för att barn och ungdomar ska kunna få undervisning i sitt minoritetsspråk.

För att trygga läroförörjningen för de nationella minoritetsspråken gavs 2013 vissa universitet och högskolor särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämnesläroarutbildning i samiska, romani chib, meänkieli och finska.

Då det är viktigt att processen med att bygga upp och utveckla ämnesläroarutbildning i språken fortsätter tillför regeringen från och med 2016 och fortvarigt framåt ytterligare 1,5 miljoner kronor för ämnesläroarutbildningarna vilket innebär att språken finska, meänkieli, samiska och romani chib tilldelas 2 miljoner kronor per språk årligen. Regeringen fortsätter att noga följa utvecklingen.

Regeringen flyttar från och med 2016 ansvaret för att bygga upp och utveckla ämnesläroarutbildning i meänkieli från Stockholms universitet till Umeå universitet mot bakgrund av Europarådets rekommendation och de nationella minoriteternas önskemål att utbildning i språket och läroarutbildning i meänkieli bör koncentreras till ett universitet i Sverige. Då Umeå universitet har det nationella ansvaret för språket anser regeringen det lämpligt att förlägga ämnesläroarutbildningen dit. Med anledning av detta omfördelas också 521 000 kronor som tidigare har gått till Stockholms universitet. Stockholms universitet har fortvarigt ett nationellt ansvar för att bygga upp och utveckla en ämnesläroarutbildning i finska.

Umeå universitet har även ett uppdrag att bygga upp och utveckla ämnesläroarutbildning i samiska. Södertörns högskola har motsvarande uppdrag för romani chib. Lunds universitet har sedan tidigare ett särskilt åtagande för utbildning i jiddisch.

Lärosätena ska föra en dialog med företrädare för de nationella minoriteterna samt samverka med berörda aktörer i Sverige, och i vissa fall med andra länder som har erfarenhet av arbete med minoritetsspråk. Lärosätena redovisar utvecklingen av ämnesläroarutbildningarna i minoritetsspråk i sina årsredovisningar.

Ämnesläroarutbildningen ska bedrivas i en sådan miljö och hålla en sådan kvalitet som möjliggör att examenskraven uppfylls. Ett lärosäte kan få tillstånd att utfärda ämnesläroar-examen i ett minoritetsspråk om utbildning bedrivs med tillräcklig kvalitet.

Stockholms universitet beviljades i juni 2013 examenstillstånd för ämnesläroarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i finska som modersmål. Utbildningen startade hösten 2015. 24 personer sökte till utbildningen och en person antogs. Umeå

universitet beviljades i juni 2014 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i samiska som modersmål. Utbildningen har funnits tillgänglig sedan hösten 2015 men hittills har ingen person antagits.

Läraryrsörjning på kort sikt

De ändringar i skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2015 ger utökade möjligheter för elever som hör till de nationella minoriteterna att läsa ett nationellt minoritetsspråk i skolan. Detta kan antas medföra ett ökat antal elever som deltar i undervisning i språken vilket leder till ytterligare efterfrågan på lärare. Många kommuner har, enligt Skolinspektionen m.fl., svårt att rekrytera lärare som kan undervisa i de nationella minoritetsspråken.

För att på kort sikt främja tillgången till modersmållärare i de nationella minoritetsspråken samiska, meänkieli och romani chib har regeringen gett Skolverket tre uppdrag. I det uppdrag som gavs 2013 ingår att se till att en lämplig utbildning tas fram och genomförs i syfte att minst tolv personer blir verksamma som modersmållärare i minoritetsspråken. I det tilläggsuppdrag som gavs till Skolverket 2014 ingår dels att ge förutsättningar för ytterligare deltagare att genomgå utbildningsinsatserna i samiska och meänkieli, dels att se till att en lämplig utbildning i romani chib tas fram och genomförs samt att denna utbildning bör avse minst åtta deltagare. För uppdragets genomförande har regeringen avsatt 6,1 miljoner kronor.

För att säkerställa att huvudmännen har ekonomiska och organisatoriska möjligheter att facilitera deltagande i utbildningsinsatserna för att stärka läraryrsörjningen i språken gavs Skolverket under 2015 i uppdrag att fördela 1,2 miljoner kronor i bidrag till de huvudmän som har deltagare i dessa insatser.

Fjärrundervisning

Fjärrundervisningen regleras sedan den 1 juli 2015 i skollagen. Med fjärrundervisning menar man interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik. Elever och läraren befinner sig i olika lokaler när undervisningen sker, dock ska en handledare vara närvarande i den lokal där fjärrundervisning sker. Huvudmannen, den som driver skolan, får anordna fjärrundervisning i vissa ämnen då skolenheten inte har någon legitimerad eller behörig lärare för undervisningen eller då elevunderlaget är otillräckligt.

Dessa ämnen är för samtliga avsedda skolformer (grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan) modersmål, moderna språk och teckenspråk. Vidare får fjärrundervisning ske för att ge elever studiehjälp på modersmålet. I grundskolan får fjärrundervisning även ske för integrerad samisk undervisning och i sameskolan även för samiska.

Huvudmannen kan teckna avtal för fjärrundervisning med Sameskolstyrelsen som från och med hösten 2015 erbjuder fjärrundervisning i samiska på varieteterna nordsamiska, lulesamiska samt sydsamiska och följer kursplanen för ämnet.

Läromedel

Statens skolverk gavs 2013 i uppdrag av regeringen att stödja utveckling och produktion av läromedel i och på de nationella minoritetsspråken vilket även innefattade utveckling och produktion av böcker och andra lärverktyg på de nationella minoritetsspråken som nybörjarspråk. Uppdraget redovisades den 9 december 2015. Uppdraget pågick under 2015 och väntas resultera i en förstärkning av tillgången till lärverktyg och läromedel i och på de nationella minoritetsspråken.

Inom uppdraget har nya undervisningsmaterial tagits fram för användning inom undervisning i nationella minoritetsspråk. Materialen som publiceras via Skolverkets webbplats är i form av lärarvägledningar med elevaktiviteter avsedda för undervisning av elever med ingen eller begränsade kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Alla delar är inte helt färdigställda men kommer att publiceras successivt under 2016.

Skolverket valde utifrån tidigare erfarenheter av läromedelsproduktion att genomföra utvecklingsarbetet i samverkan med personer med minoritetsbakgrund och med organisationer som företräder de nationella minoriteterna. En viktig faktor i det här vägvalet är möjligheten att stärka egenmakten hos personer och organisationer inom de nationella minoriteterna för att ta vara på och bygga erfarenhet inför framtiden.

I samråd med Sameskolstyrelsen och de nationella minoriteterna kontaktades lärare i de olika språken. Arbetsgrupper bildades av två till tre lärare för respektive språk och dessa fick i uppdrag att utveckla materialen med stöd av den akademiska referensgruppen. Uppdraget omfattar läromedelsmaterial för undervisning i de nationella minoritetsspråken med ingångar för elever i olika årskurser. Materialen görs tillgängliga digitalt från Skolverkets webbplats.

Följande material har tagits fram inom uppdraget:

- Finska åk 1–3 och 4–9
- Jiddisch åk 4–9
- Meänkieli åk 1–3, 4–6 och 7–9
- Nordsamiska åk 1–3 och 4–9
- Lulesamiska åk 1–3 och 4–9
- Sydsamiska åk 1–3 och 4–9
- Romani kelderars åk 1–3 och 4–9
- Romani lovara åk 1–3 och 4–9
- Romani kale åk 4–9

- Polsk romani åk 4–9
- Svensk romani åk 4–9
- Romani arli åk 1–3 och 4–9

Romani chib för åk 1–3 är ett material som presenteras i samverkan med QualiRom-projektet vid Europarådets Språkcenter. I arbetet med jiddisch har fokus i detta uppdrag lagts på material för elever i åk 4–9.

Till stöd för arbetet med läromedelsutvecklingen skapades en ramplan för arbetet. Uppdraget genomfördes under hösten 2014 vid Institutionen för baltiska språk, finska och tyska vid Stockholms universitet samt vid Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering vid Uppsala universitet. Ramplanen konkretiserade de nya kursplanerna och bidrog till läromedelsutvecklarnas arbete. Ramplanen kan användas av lärare som ska undervisa i nationella minoritetsspråk som andraspråk. Ramplanen finns publicerad på Skolverkets webbplats, läromedel för nationella minoritetsspråk.

Materialen trycks inte i den första versionen utan presenteras som digitala dokument. De är avsedda att användas av lärare som vägledning i undervisningen. I materialen finns elevblad som läraren kan använda tillsammans med eleverna. På Skolverkets webbplats där materialen publiceras finns länkar till kursplaner, kommentarmaterial, förklarande filmer och information om andra resurser som kan vara användbara i undervisningen.

Sameskolstyrelsen har regeringens uppdrag att svara för utveckling av lärverktyg på samiska. Under 2015 har Sameskolstyrelsen gett ut ett nytt läromedel med bokstavskort på samiska. De har också översatt samhällsorienterande och naturorienterande undervisningslitteratur för årskurs 1–3 på nord- och lulesamiska. 13 pekböcker har översatts till nord-, syd- och lulesamiska. Läseböcker, arbetsböcker och en sångbok, Lávllagirji, har reviderats. Inför 2016 har Sameskolstyrelsen förstärkts med 1,5 miljoner kronor, och regeringen beräknar att tillföra samma belopp under 2017 och 2018.

Det finns ett pågående arbete på departements- och myndighetsnivå mellan Sverige, Norge och Finland i syfte att utveckla en samsyn och få till stånd ett samarbete kring läromedel för samer. De tre länderna ska utarbeta och gemensamt komma överens om en prioriteringslista som ska förankras inom politiken i de tre länderna. Detta arbete beräknas vara klart under 2016.

Tvåspråkig undervisning

I 9 kap. 12 § skolförordningen (2011:185) framgår att för elever som har annat dagligt umgängesspråk med föräldrarna än svenska får delar av undervisningen i årskurs 1–6 anordnas på detta språk. För finska gäller detta även årskurs 7–9. Regeringen ser tvåspråkig undervisning som en viktig del av språkrevitalisering och därför har regeringen beslutat att förlänga försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i grundskolan till 30 juni 2016 och bereder nu en ytterligare en förlängning.

För att skapa en helhetssyn på utbildningen i och på de nationella minoritetsspråken är en kartläggning av vilka behov som finns och vilka åtgärder som krävs nödvändig.

Europarådets ministerkommitté fastställde i januari 2015 ett antal rekommendationer till Sverige bl.a. att se till att modersmålsundervisningen möter de krav som ställs i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och att öka mängden tvåspråkig undervisning i finska och samiska samt skapa sådan undervisning i meänkieli. Regeringen avser att se över vilka åtgärder som kan vidtas med anledning av detta.

Se vidare information under artikel 8.

Del II

Artikel 7

Nedan följer en redovisning av de generella åtgärder som vidtagits för minoritetsspråken samt även de åtgärder som vidtagits särskilt för de territoriellt obundna språken. Det som redovisas i del I är även tillämpligt i många av de nedanstående avseendena, de redovisas dock ej igen.

Artikel 7.1.a – Erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom

Språk är en viktig del av en persons identitet och kulturella uttryck. Språket kan fungera som kulturbärare och berikar Sveriges kulturella mångfald. Bl.a. i syfte att stärka nationella minoriteters rätt till sitt språk och sin identitet har Sverige antagit en särskild minoritetspolitik. Målet för politiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Den löpande uppföljningen av minoritetspolitiken som på regeringens uppdrag genomförs av Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget indikerar att den pågående språkbytesprocessen från de nationella minoritetsspråken till majoritetsspråket måste brytas och vändas för att nå målet om att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Samtidigt är det viktigt med fortsatta insatser för att informera och sprida kunskap om minoritetslagen och dess tillämpning. Inom ramen för kultursamverkansmodellen har Kulturrådet initierat en utvecklingsdialog med landstingen som kan förväntas leda till att insatser för att främja nationella minoriteters språk och kultur kommer att öka på sikt.

Artikel 7.1.b – Respekt för det geografiska området för varje landsdels- eller minoritetsspråk

För information om denna del hänvisas till föregående rapporter.

Artikel 7.1.c – Åtgärder för att främja landsdels- eller minoritetsspråk

I syfte att stärka de språkvårdande insatserna för de nationella minoritetsspråken, det svenska teckenspråket och för svenskar med annat modersmål än svenska har anslaget för Institutet för språk och folkminnen (ISOF) höjts med 3 miljoner kronor fr.o.m. 2014. Medlen har använts till att stärka de språkvårdande insatserna och ISOF har de senaste åren intensifierat sitt arbete med och för de nationella minoritetsspråken.

När det gäller språkvård i jiddisch har ISOF sedan september 2014 anställt en språkvårdare i jiddisch på 50 procent. Eftersom det aldrig tidigare funnits en språkvårdande

instans för jiddisch i statlig regi, har arbetet än så länge huvudsakligen koncentrerats på att samla in de jiddischtalande gruppernas behov. Det finns i dag en referensgrupp som sammanträder två gånger per år. Rådgivning på och om jiddisch är numera en del av myndighetens språkrådgivning som är öppen för alla. Ett språkvårdsseminarium kommer också att hållas framöver.

Språkrådet vid ISOF ger föreläsningar och rådgivning samt bidrar med andra informationsinsatser om minoritetsspråken och dess status till framför allt myndigheter men även allmänheten. Dessa informationsinsatser genomförs på svenska, romani chib, finska, svenskt teckenspråk och till viss del på jiddisch. Språkrådgivning sker via telefon, mejl, Facebook och Twitter. Information på och om språken finns även tillgänglig på myndighetens webbplats.

Vad gäller språkvård på meänkieli har ISOF, i samråd med representanter för meänkielitalare, än så länge prioriterat att lägga resurserna för språkvården på ordboksarbete. Referensgrupper för finska, romani chib och jiddisch sammanträder två gånger per år. I gruppen för romani chib ingår representanter för språkvarieteterna arli, kelderäs, lovari, kale och resanderomani.

Språkvårdsseminarier hålls en gång per år i finska och romani chib och snart även i jiddisch. Inom den finska språkvården medverkar Språkrådet i finskspråkiga språkspalter i tidningar. När det gäller finska har ISOF ett samarbete med Sveriges Utbildningsradio AB (UR) genom vilket UR spelar in Språkrådets språkvårdsseminarium i finska. ISOF har även ett samarbete med Sveriges Radios Sisoradio där Språkrådets språkvårdare i finska svarar på språkfrågor. ISOF ger även utbildningar och kurser för bl.a. finskspråkig vårdpersonal och ger ut ett finskspråkigt infoblad 2–4 ggr/år.

Språkrådet vid ISOF har under 2011 gett ut skrifterna *Riktlinjer för tillämpningen av språklagen* och *Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser*. Syftet med skrifterna är att informera myndigheterna om hur språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska tillämpas.

Språkrådet har inventerat myndigheters, kommuners och landstings webbplatser för att undersöka tillgången till information på andra språk, bland annat de nationella minoritetsspråken. För romani chib har också enkätundersökningar om tillgången till modersmålsundervisning i romani chib genomförts.

Språkrådet genomför även bevakning och rapportering av språkpolitiska händelser, bland annat i form av en årlig omvärldsrapport där myndigheten exempelvis lyfter de mest angelägna frågorna för de nationella minoritetsspråken under året. I rapporten pekar myndigheten även på möjliga inkonsekvenser eller brister i lagstiftning som rör språkliga förhållanden.

2010 och 2015 genomförde Språkrådet en TNS-Sifo-undersökning bland 1 000 respektive 2 000 personer i befolkningen om kunskap och attityd till de nationella minoriteterna och de nationella minoriteternas språk och kulturer. Syftet var att långsiktigt följa utvecklingen av befolkningens kunskap om och inställning till minoriteterna, samt att använda resultatet för att sprida kunskap om minoriteternas språk och kulturer i majoritetssamhället.

Revitalisering av nationella minoritetsspråk

ISOF fördelar medel för revitalisering av nationella minoritetsspråk. Inom ramen för detta har myndigheten haft för avsikt att uppmuntra till och att framöver prioritera mer omfattande och genomarbetade projekt som även stimulerar till fortsatt revitalisering efter det att projekten är avslutade. Detta för att stärka långsiktigheten i arbetet. Med detta i åtanke har myndigheten i urvalsprocessen prioriterat ansökningar som bygger på ett långsiktigt perspektiv och som därmed har större chanser att verka revitaliserande. Information om detta har framförts i samband med att sökanden har haft kontakt med myndigheten, men ISOF har även informerat om inriktningen på myndighetens webbplats. Information har även getts i samband med att ISOF utlyst medlen på myndighetens webbplats och via pressmeddelanden.

Antalet sökanden har sjunkit sedan 2015. Det har hittills inte genomförts någon analys om de bakomliggande orsakerna till det minskande antalet ansökningar, eller om inriktningen mot projekt med långsiktigt perspektiv gett önskad effekt. I den rapport som lämnades av myndigheten i februari 2016, gällande de projekt som redovisats under 2015, noterar ISOF att det i flera projekt fortfarande finns en brist på kontinuitet. Trots detta kan ISOF konstatera att projekten, till allra största del, har varit framgångsrika och att statsbidraget har stärkt de nationella minoritetsspråken och därigenom minoritetsspråksanvändarna.

Artikel 7.1.d – Landsdels- eller minoritetsspråk i tal och skrift i det offentliga och privata livet

En förutsättning för att de nationella minoritetsspråken ska kunna användas i kontakt med myndigheter, även inom rättsväsendet, är att det finns samhällstermer på språken. För en del av språken behövs ett kontinuerligt terminologiskt arbete med fokus på ord som används i förvaltningen och samhället. Detta gäller för alla fem språken i olika grad, men särskilt stort är behovet för de språk som inte är standardiserade (romani chib, meänkieli och jiddisch). En stor del av de språkvårdande insatserna för minoritetsspråken hos Institutet för språk och folkminnen (ISOF) är därför koncentrerade till terminologiskt arbete inom olika samhällsområden, t.ex. sjukvård, juridik och offentlig förvaltning. På finska finns en mängd ordlistor inom olika samhällsområden. På romani chib finns än så länge ordlistor inom områdena utbildning/skola, medicin samt socialt

arbete på arli, lovari, kalderaš och kale. På kale finns också ordlistor inom områdena trafik, begravning samt utmätning och konkurs.

Äldreomsorg på minoritetsspråk

Regeringen gav 2015 Socialstyrelsen i uppdrag att överväga om förvaltningskommunerna för finska, meänkieli och samiska har behov av mer effektivt kunskapsstöd för att fler äldre ska kunna få sin rätt till äldreomsorg tillgodosedd. I denna rapport redovisas även en undersökning av hur de samer Socialstyrelsen intervjuat ser på behovet av äldreomsorg på samiska och på hur situationen för de äldre samerna är i kommunerna i förvaltningsområdet för samiska.

I sin rapport konstaterar Socialstyrelsen att kommunerna har olika förutsättningar att uppfylla lagens intentioner. Kommunens invånarantal och geografiska storlek samt storleken på minoritetsgruppen är faktorer som påverkar möjligheten att erbjuda äldreomsorg på minoritetsspråk, liksom långa geografiska avstånd i kommunen. Det är svårt att skapa särskilda avdelningar för ett visst språk om det är få äldre som efterfrågar en plats och det finns ett begränsat utbud av personal med kunskaper i minoritetsspråk. Flertalet av kommunerna i det samiska förvaltningsområdet är även, enligt rapporten, avfolkningskommuner.

Socialstyrelsen pekar vidare på problem i form av bristande kunskap om lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk hos såväl anställda som hos folkvalda, samt brist på information översatt till minoritetsspråk riktad till de äldre och deras anhöriga. Mot bakgrund av ovan beskrivna problembild har regeringen uppdragit åt Socialstyrelsen att under 2016 komplettera publikationen *Din rätt till vård och omsorg – en vägvisare för äldre* med information om de nationella minoriteternas rättigheter, samt översätta skriften till samiska, meänkieli och finska. Vidare ska Socialstyrelsen verka för att skriften samt information om de nationella minoriteternas rättigheter sprids till berörda kommuner. Arbetet ska redovisas senast den 10 oktober 2016.

Insatser inom socialtjänsten ska präglas av bästa tillgängliga kunskap, god kvalitet och utgå från den enskildes behov och förutsättningar. I syfte att höja kvaliteten inom äldreomsorgen, öka tryggheten för de äldre samt förbättra förutsättningarna för en jämställd, likvärdig och jämlik äldreomsorg i hela landet, avsätter regeringen 2 miljarder kronor per år 2016–2018 för att öka bemanningen. Regeringen har även gett Socialstyrelsen i uppdrag att utforma en kunskapsatsning för baspersonal i verksamheter inom äldreomsorgen som bl.a. möjliggör utvecklingsinsatser för att långsiktigt minska strategiskt viktiga kunskapsluckor.

En strategiskt genomförd upphandling är en förutsättning för att kunna tillhandahålla en god äldreomsorg. Detta gäller även äldreomsorgen för nationella minoriteter. Upphandlingsmyndigheten har haft regeringens uppdrag att förstärka upphandlingskompetensen

hos myndigheter som upphandlar verksamhet som berör äldre och personer med funktionsnedsättning. Syftet är att höja medvetenheten om hur kvalitativa aspekter kan beaktas under upphandlingen samt att öka kunskaperna om hur man tillgodoser behovet av individuellt utformade stödinsatser, vilket i sin tur ökar möjligheterna för alla äldre att kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag.

Synliggörande

Kraven på Sveriges Radio AB:s (SR), Sveriges Television AB:s (SVT), och Sveriges Utbildningsradio AB:s (UR) utbud på minoritetsspråk har skärpts, se svar under artikel 11 gällande radio- och tv-sändningar på samiska, finska och meänkieli. SVT har under 2014 sänt program på romani chib under totalt 30 timmar. SR sände totalt 391 timmar på romani chib i marknätet under 2014. Radio Romano har bl.a. producerat program som förklarar valens institutioner samt de svenska riksdagspartiernas historia och ideologi. UR sände program i både radio och tv på romani chib, totalt ca 17 timmar. Program på romani chib har även funnits tillgängliga på programbolagens respektive webbtjänster SVT Play, SR Play och UR Play, liksom i webbtjänsten Öppet arkiv. Samtliga programföretag har erbjudit program på jiddisch.

Det är centralt för de nationella minoriteternas möjlighet att utveckla och återta minoritetsspråken att barns och ungas språkliga utveckling stimuleras och stöds. Utöver utbildningsväsendets centrala roll i att möjliggöra för barn i skolåldern att utveckla de språkliga färdigheterna är den vardagliga språkmiljön av stor vikt. I denna miljö har visuella medier, såsom film, en viktig roll. Regeringen bedömer att det råder brist på film riktad mot barn på de nationella minoritetsspråken. Det finns därför ett stort behov av åtgärder för att stödja tillgången till film för barn på dessa språk.

I december 2015 gav regeringen Stiftelsen Svenska Filminstitutet i uppdrag att stödja tillgången till barnfilm på de nationella minoritetsspråken. För uppdragets genomförande får Filminstitutet disponera högst 814 000 kronor. Medlen ska användas för att språk-anpassa film riktad mot barn, främst i åldrarna fyra till åtta år, företrädesvis genom intalade ljudspår. I uppdraget ingår också att verka för en bred spridning av de filmer som språk-anpassats. Romani chib, tillsammans med samiska och meänkieli, är de språk som prioriteras i uppdraget, i mån av medel omfattas även jiddisch och finska.

Under perioden har även en romsk och en judisk filmfestival fått stöd via Kulturrådets stöd till nationella minoriteters kulturverksamhet. Filminstitutet har under perioden beviljat produktionsstöd till en film med ett romskt tema: Pampusza – den romska sången.

Artikel 7.1.e – Samarbete mellan talare av samma språk och andra språk

Projektet Ung minoritet är ett gemensamt forum för ungdomar tillhörande de nationella minoriteternas ungdomsförbund. Verksamheten inom Ung minoritet syftar till att stärka

ungdomars identitet och koppling till sitt ursprung och även möjligheterna för minoritetsungdomar och de nationella minoriteterna i stort att göra sina röster hörda.

I Ung minoritet arbetar de nationella minoriteternas ungdomsförbund tillsammans för att stärka barns och ungas rättigheter i samhället. Projektet fungerar som en plattform för att kunna arbeta samlat med frågor som minoritetsrättigheter och de frågor inom ungdomsförbunden som berör de nationella minoriteterna gemensamt. Genom samarbetet ges även möjligheter till ökade kunskaper om andra minoriteter.

Ung minoritet startades med hjälp av projektstöd från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor (MUCF). Regeringen beslöt i december 2015 att lämna ett bidrag på 200 000 kronor till Met Nuoret – Tornedalingarnas ungdomsförbund för nätverket Ung minoritets räkning för att ge förutsättningar för verksamheten att fortgå. Bidraget avser nätverkets verksamhet i syfte att stärka ungdomars ursprung och identitet.

MUCF fördelar även statsbidrag till de nationella minoriteternas barn- och ungdomsorganisationer. 2015 fick bl.a. romska ungdomsförbundet bidrag till projektet Unga romska ambassadörer för romsk inkludering som syftar till att öka unga romers inflytande i regeringens strategi för romsk inkludering genom att bedriva uppsökande verksamhet, rekrytera romska ungdomar på lokal nivå och att skapa en utbildning som ökar ungas kunskap om hur man kan påverka lokalt. Verksamheten genomförs bland annat i samverkan med de kommuner som bedriver pilotverksamhet i regeringens satsning för romsk inkludering, och romska ungdomar i dessa pilotkommuner.

Även Svenska Samernas Riksförbund har fått bidrag för att skapa ett ungdomsråd där ungdomars synpunkter, idéer och förslag om framtidens renskötsel tas tillvara.

Statens kulturråd ger verksamhetsbidrag och projektbidrag för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. 2014 uppgick summan av beviljade bidrag till nationella minoriteters kulturverksamhet till ca 8,8 miljoner kronor (2015 var motsvarande summa 10,1 miljoner kronor). Därutöver beviljades Tornedalsteatern bidrag på 2,2 miljoner kronor för 2014 års verksamhet i december 2013 (2015 var motsvarande summa 2,6 miljoner kronor).

Kulturrådet fördelar också stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur och produktionsstöd till kulturtidskrifter som rör de nationella minoriteterna.

För att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder de nationella minoriteterna beviljas statsbidrag. Av de 12 organisationer som under 2014 ansökte om statsbidrag beviljades 11 bidrag om totalt 4,6 miljoner kronor.

Under 2015 redovisade MUCF regeringsuppdraget att fördela bidrag för att stödja de nationella minoriteternas arbete mot diskriminering och för jämställdhet inom den egna organisationen. Totalt erhöll 19 organisationer medel om ca 10 miljoner kronor under

perioden 2011–2014. I genomförandet av uppdraget höll myndigheten möten med de nationella minoriteterna och anordnade nätverksmöten samt konferenser för att främja erfarenhetsutbyte och spridning av kunskap. Myndigheten bedömer att dessa aktiviteter har bidragit till att processer har påbörjats för ett mer systematiskt arbete med frågorna. Vidare bedömer MUCF att resultaten kommer att kvarstå under lång tid.

Artikel 7.1.f – Undervisning i och studier av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer

Regeringen har gett ett uppdrag till Statens skolverk att utarbeta förslag till kursplaner och stödja utveckling och produktion av lärverktyg på de nationella minoritetsspråken.

Gällande kursplanen i jiddisch och romani chib som modersmål är denna utformad för elever som läser språken som första- och andraspråk där andraspråk är nybörjarspråk. Enligt kursplanen ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Vidare framgår att undervisningen i alla årskurser ska behandla kultur kopplat till språket i fråga.

Till exempel ska kursplanen i jiddisch inkludera området jiddischkultur, t.ex. sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen och levnadssätt historiskt i jiddischspråkiga samhällen samt den judiska befolkningens historia i Sverige.

Undervisningen inom ramen för modersmål, nationella minoritetsspråk, är inte tidsatt. Däremot ska undervisningen planeras av elever och lärare på så sätt att eleverna ges möjlighet att uppnå de kunskapskrav som är kopplade till förmågorna och till området.

I grundskolan gäller 9 kap. 12 § skolförordningen där det framgår att elever som har annat dagligt umgängesspråk med föräldrarna än svenska kan få delar av undervisningen i årskurs 1–6 på detta språk. Därtill har förordningen om försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i grundskolan förlängts till 30 juni 2016 och regeringen avser att förlänga denna ytterligare ett år t.o.m. 30 juni 2017.

För att skapa en helhetssyn på utbildningen i och på de nationella minoritetsspråken är en kartläggning av vilka behov som finns och vilka åtgärder som krävs nödvändig. Europarådets ministerkommitté fastställde i januari 2015 ett antal rekommendationer till Sverige, bl.a. att se till att modersmålsundervisningen möter de krav som ställs i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och att öka mängden tvåspråkig undervisning i finska och samiska samt skapa sådan undervisning i meänkieli. Regeringen avser att se över vilka åtgärder som kan vidtas med anledning av detta.

Artikel 7.1.g – Möjligheter för dem som inte talar ett landsdels- eller minoritetsspråk som bor i det område där ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk används, att lära sig detta

Utbildning vid universitet och högskolor är öppen för alla som är behöriga till respektive utbildning, oavsett bostadsort. Vissa kurser ges även i form av nät- eller distansundervisning.

Folkbildningen opererar utanför den traditionella skolvärlden och är fri och frivillig. Det betyder att utbildningen ska vara fri från statlig styrning och frivillig för deltagare. Folkbildningen är målstyrd och det finns inte några särskilda krav på inriktning eller utbildning. Därför kan det inte uppställas några krav på folkhögskolor eller studieförbund att anordna kurser i minoritetsspråk varför det inte finns någon samlad statistik kring detta. Nedanstående data bygger på en fritextinhämtning genom Folkbildningsrådets databas. Notera att dessa data inte är exakta då anordnaren inte alltid angett språk i kursinformationen.

Folkbildning delas upp i studieförbund och folkhögskolor. Nedan följer exempel på arrangemang inom studiecirkel där de nationella minoritetsspråken ingår.

Studieförbundsarrangemang som rubricerats med något minoritetsspråk 2015						
	Finska	Jiddisch	Meänkieli	Romani chib	Samiska	Totalt
Arrangemang	851	6	210	70	80	1 217
Studietimmar	21 015	64	2 272	1 737	1 044	26 132
Deltagare	15 783	254	1 747	1 427	1 420	20 631
Kvinnor	9 511	139	1 204	835	817	12 506
Män	6 272	115	543	592	603	8 125

Nedan följer exempel på arrangemang inom folkhögskola där de nationella minoritetsspråken ingår.

Skolnamn	Rubrik	Kursnamn	Kvinnor	Män	Totalt
Fristads folkhögskola	Korta kurser	Anpassningskurs finska synskadad	9	2	11
Edelviks folkhögskola	Korta kurser	Ledare samiska lägret	7	3	10
Edelviks folkhögskola	Korta kurser	Ledare samiska lägret	10	6	16
Edelviks folkhögskola	Korta kurser	Samiska konfirmander	31	13	44
Sverigefinska folkhögskolan	Särskilda kurser	Finska för nybörjare distans	5	0	5
Sverigefinska folkhögskolan	Korta kurser	Sommarkurs i finska	3	0	3
Sverigefinska folkhögskolan	Kulturprogram	Storytelling på finska och tornedalska	23	9	32

Fristads folkhögskola	Korta kurser	Finska PRO	20	2	22
Sverigefinska folkhögskolan	Särskilda kurser	Finska för nybörjare distans	9	4	13
		SUMMA	117	39	156

Artikel 7.1.h – Studier och forskning vid universitet eller motsvarande

Regeringen har gett vissa lärosäten ansvar med tillhörande ekonomiska resurser för respektive språk för att lärosätena ska bygga upp, utveckla och erbjuda lärarutbildning och kurser i samiska, romani chib, meänkieli och finska. Regeringen följer noga utvecklingen av hur lärosätena arbetar med frågan och Regeringen avser att återkomma i frågan om utvärdering av det särskilda åtagandet. För mer information hänvisas till del I och avsnittet om lärarförsörjning.

För romani chib pågår två forskningsprojekt inom Institutet för språk och folkminnen (ISOF). Ett europeiskt projekt handlar om romska barns grammatiska inlärningsförmåga i förskoleklass, där syftet är att på ett vetenskapligt sätt motverka den obefogade placeringen av romska barn i särklasser. Ett annat forskningsprojekt inom myndigheten heter Romsk vardag, inom vilket myndigheten samlar in viktig information om t.ex. romsk matkultur, identitet och seder och bruk.

Vidare pågår annan forskning vid vissa universitet som tar sikte på de nationella minoritetsspråken. Det är dock inte möjligt att framställa en sammanställning av denna forskning inom ramen för denna rapportering.

Artikel 7.1.i – Transnationellt utbyte

Det finns ett pågående arbete på departements- och myndighetsnivå mellan Sverige, Norge och Finland i syfte att utveckla en samsyn och få till stånd ett samarbete kring läromedel för samer. Sverige, Norge och Finland ska utarbeta och gemensamt komma överens om en prioriteringslista som ska förankras inom politiken i de tre länderna. Detta arbete beräknas vara klart under 2016.

Artikel 7.2 – Förbud, oberättigade åtskillnader, uteslutningar, restriktioner eller preferenser som gäller användning av ett landsdels- eller minoritetsspråk

Med hänvisning till Expertkommitténs referens till FN:s barnkonvention vill regeringen i detta sammanhang nämna att en utredning har haft som uppdrag att utreda förutsättningarna för att göra barnkonventionen till svensk lag. Utredningen, som nu skickas på remiss, föreslår att barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lag från och med den 1 januari 2018.

I övrigt hänvisas till tidigare rapporteringar.

Artikel 7.3 – Ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet

Skolverket informerar genom sina digitala kanaler om möjligheten till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken. Vidare tillhandahålls information om de nationella minoriteterna och läromedelssupplement om romer via dessa kanaler.

2010 tog Sametinget, på uppdrag av regeringen, fram en webbplats om de nationella minoriteterna och om den nya minoritetsspråkreformen som trädde i kraft 1 januari 2010; minoritet.se. Webbplatsen har i uppdrag att sprida kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. I arbetet med webbplatsen involveras representanter för de nationella minoriteterna.

På minoritet.se finns information om Sveriges minoritetsåtaganden, aktuell lagstiftning och myndighetsinformation från Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län. Webbplatsen underlättar arbetet inom förvaltningsområdena genom att samla material som rör de nationella minoriteterna på ett ställe. Under hösten 2015 lanserades en omgjord webbplats med ny design och förbättrad tillgänglighet.

Artikel 7.4 – Delaktighet och inflytande

Enlig 5 § lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska förvaltningsmyndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för minoriteterna i sådana frågor.

Samråden har stor betydelse och är en förutsättning för att förverkliga målet inom politikområdet. Det kan konstateras att de nationella minoriteter som bor inom ett förvaltningsområde vars kommun och landsting får statsbidrag för det egna minoritetsspråket, har störst möjlighet till inflytande. Möjligheten till inflytande skiljer sig, trots minoritetslagens bestämmelse om inflytande, beroende på vilken minoritet det handlar om och var i landet man bor.

I 91 procent av kommunerna och 77 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har de nationella minoriteterna getts möjlighet till inflytande genom formaliserade samråd under 2014. Av kommunerna utanför förvaltningsområdena har 10 procent haft formaliserade samråd och nära hälften uppger att de inte ger någon särskild möjlighet till inflytande genom samråd eller liknande. Inom landstingen som ingår i förvaltningsområdena och övriga myndigheter har det skett störst positiva förändringar sedan 2013.

I 65 procent av kommunerna och 62 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har dialogen med minoriteterna, som även kan omfatta annat än de formaliserade samråden, varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten. Utanför förvaltningsområdena är motsvarande siffra sju procent för kommunerna och 13 procent för landstingen.

Den största positiva förändringen sedan 2013 uppvisar övriga myndigheter. En fjärdedel av myndigheterna uppger att inflytandet för de nationella minoriteterna har varit avgörande för myndighetens beslut 2014 jämfört med endast en tjugondel under 2013.

De samordnande och uppföljande myndigheterna på det minoritetspolitiska området, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget, har under rapporteringsperioden löpande genomfört samråd. Vidare har ansvarigt statsråd alternativt statssekreterare genomfört minst sex samrådsmöten per år under perioden.

I regeringens strategi för romsk inkludering framgår tydligt att romsk delaktighet och inflytande ska prägla arbetet med strategin på alla nivåer. Regeringskansliet, berörda myndigheter och kommuner har i olika former genomfört och vidareutvecklat samråd med romska sakkunniga och representanter. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har med bidrag från regeringen utvecklat en arbetsmodell som ger stöd till flera av pilotkommunerna i deras arbete med att utveckla kvalitativa och systematiska samråd med romer. De myndigheter som har fått uppdrag inom ramen för strategin genomför också olika former av samråd och dialog med romska företrädare.

Regeringskansliet har kontinuerlig dialog med en romsk referensgrupp med 20 romska sakkunniga inom olika områden, kvinnor och män i olika åldrar från de fem stora romska grupperna i Sverige. Deltagarna har förordnats efter en nomineringsprocess då romer fått föreslå deltagare. Därutöver träffar statsrådet romska företrädare i andra konstellationer, bl.a. har särskilda möten anordnats med romska flickor och kvinnor för att säkerställa deras inflytande i arbetet.

Regeringen har gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra en insats för att underlätta erfarenhetsutbyte mellan romska och icke-romska organisationer. Syftet var att förbättra förutsättningarna för romers engagemang i det civila samhället och för romska organisationers deltagande i arbetet för romsk inkludering.

Artikel 7.5 – Territoriellt obundna språk

De åtgärder som redovisas ovan gäller samtliga nationella minoritetsspråk, inklusive de två territoriellt obundna språken romani chib och jiddisch. Därmed hänvisas till svaren under 7.1–7.4 ovan.

Del III

Redovisning av utvecklingen gällande finska, samiska och meänkieli

Nedan följer en redovisning av de generella åtgärder som vidtagits för de territoriellt bundna språken finska, samiska och meänkieli. Det som redovisas i del I och del II är även tillämpligt i många av de nedanstående avseendena, de redovisas dock endast i begränsad omfattning igen.

Artikel 8 - Utbildning

Utbildningsområdet har ett antal utmaningar i förhållande till de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.

För den generella utvecklingen inom området och svar på de särskilda rekommendationer som Sverige har mottagit, se åtgärder redovisade i del 1. För information om de specifika undervisningsformerna, se rubriker nedan.

Förskoleverksamhet

Samtliga kommuner som ingår i förvaltningsområdena genomförde under 2014 insatser för att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Kommunernas insatser har resulterat i ett fortsatt växande intresse för att ansöka om undervisning på modersmål i förskolan. Ungefär två tredjedelar av kommunerna inom förvaltningsområdena för samiska, finska och meänkieli har någon form av förskoleverksamhet på minoritetsspråk. Andelen kommuner som erbjuder förskoleverksamhet på minoritetsspråk har minskat under 2014, medan andelen kommuner som erbjuder annan pedagogisk verksamhet som exempelvis pedagogisk omsorg, öppen förskola- och fritidsverksamhet samt omsorg på obekvämlig tid har ökat.

Sameskolstyrelsen får efter avtal med en kommun erbjuda förskola där verksamheten helt eller delvis genomförs på samiska. Samisk förskola bedrivs vid alla fem sameskolorna. I de samiska förskolorna fanns 137 barn under år 2015. Barnantalet har ökat med 22 barn de tre sista åren och det finns en kö till förskolan i Jokkmokk. De samiska förskolorna har en högre personaltäthet än förskolor som inte bedriver verksamhet på språket. Detta till följd av att förskolorna tillgodoser undervisning på de olika samiska språkvarieteterna. Målet med verksamheten på sameförskolorna är att utveckla och stärka det samiska språket och den samiska kulturen parallellt med verksamhetens prioriteringar utifrån de nationella målen inom den samiska förskolan.

Inom förvaltningsområdet för finska har barn, på begäran, rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på finska. De kommuner som ingår i förvaltningsområdet för finska får ett statligt bidrag för att kunna tillgodose detta krav.

Inom förvaltningsområdet för meänkieli har barn, på begäran, rätt till förskoleverksamhet helt eller delvis på meänkieli. De kommuner som ingår i förvaltningsområdet för meänkieli får ett statligt bidrag för att kunna tillgodose detta krav.

Grundskolan

Av 9 kap. 12 § skolförordningen framgår att för elever som har annat dagligt umgängesspråk med föräldrarna än svenska får delar av undervisningen i årskurs 1–6 anordnas på detta språk. För finska gäller detta även årskurs 7–9. Därtill har förordningen om försöksverksamhet med tvåspråkig undervisning i grundskolan förlängts till 30 juni 2016 och en ytterligare förlängning med ett år kommer att ske våren 2016. Sammanlagt innebär detta att de nationella minoritetsspråken erbjuds inom grundskolans årskurs 1–9.

För att skapa en helhetssyn på utbildningen i och på de nationella minoritetsspråken är en kartläggning av vilka behov som finns och vilka åtgärder som krävs nödvändig. Europarådets ministerkommitté fastställde i januari 2015 ett antal rekommendationer till Sverige bl.a. att se till att modersmålsundervisningen möter de krav som ställs i den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och att öka mängden tvåspråkig undervisning i finska och samiska samt skapa sådan undervisning i meänkieli. Regeringen avser att se över vilka åtgärder som kan vidtas med anledning av detta.

Fjärrundervisning regleras i skollagen från och med den 1 juli 2015. Förutsättningarna för att huvudmannen ska få anordna fjärrundervisning är att skolenheten inte har någon legitimerad eller behörig lärare för de aktuella ämnena eller att elevunderlaget är otillräckligt. Oavsett krävs att ämnet och skolformen är en sådan man får bedriva fjärrundervisning i.

Fjärrundervisning får anordnas i ämnena modersmål, samiska i sameskolan, moderna språk, teckenspråk och för att ge elever studiehandledning på modersmålet samt för integrerad samisk undervisning i grundskolan.

Fjärrundervisning kan vara ett sätt att öka tillgången till likvärdig utbildning genom att göra det möjligt att erbjuda undervisning av en behörig lärare i ämnen och kurser som annars inte skulle ha kunnat anordnas. Det är även angeläget att skolhuvudmän ges ökade möjligheter att utföra undervisning åt andra skolhuvudmän. Oavsett var i landet man bor ska man ha möjlighet till modersmålsundervisning och studiehandledning och regeringen har i detta syfte den 28 april 2016 beslutat propositionen *Fjärrundervisning och entreprenad – nya möjligheter för undervisning och studiehandledning på modersmål*.

Sameskolstyrelsen håller på att utarbeta ett system för fjärrundervisning i samiska för elever i hela riket. Under hösten 2015 har 52 elever från hela riket deltagit i samisk fjärrundervisning. I december 2015 tillkom ytterligare ca 50 elever och antalet är nu över 100. Efterfrågan från fler kommuner finns och fjärrundervisningen kommer att öka

ytterligare. En projektledare är anställd av Sameskolstyrelsen för att hantera fjärrundervisningen i samiska.

Angående expertkommitténs uppmaning till Sverige om att vidta åtgärder för en lämplig modell för meänkieliundervisning kan följande anföras. Sedan den 1 juli 2015 finns separata kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer i de nationella minoritetsspråken, däribland meänkieli. Dessa kursplaner utgår både från första- och andraspråkstalare. Styrdokument finns med andra ord på plats och ska användas för undervisning i modersmålet meänkieli. Innehållet i kursplanerna för de nationella minoritetsspråken är snarlikt, dock skiljer det sig åt i de delar som avhandlar respektive minoritetsspråks kultur.

Gymnasieskolan

Det regelverk som gäller för utbildning i gymnasieskolan tillåter att kommuner och andra huvudmän tillhandahåller gymnasieutbildning på ett nationellt minoritetsspråk, något som exempelvis förekommer när det gäller det samiska språket. Se t.ex. vidare information om gymnasieskolan med samisk profil i Jokkmokks kommun, Bokenskolan, i föregående rapport.

För att skapa en helhetssyn på utbildningen i och på de nationella minoritetsspråken är en kartläggning av vilka behov som finns och vilka åtgärder som krävs nödvändig.

Universitetsutbildning och annan högre utbildning

Angående rekommendationen från expertkommittén om eventuell flytt av arkiven för samiska och meänkieli från Umeå till Uppsala, se artikel 12.

Utöver det som är anfört ovan finns det möjlighet att studera universitetskurser i flera av de nationella minoritetsspråken. För vidare information i övriga frågor hänvisas till tidigare rapporter.

Läroarbildning

Från och med 2016 och fortvarigt framåt tillför regeringen ytterligare 1,5 miljoner kronor för ämnesläroarbildningen vilket innebär att språken finska, meänkieli, samiska och romani chib tilldelas 2 miljoner per språk årligen. Såsom rapporterats ovan har regeringen beslutat att från och med 2016 flytta ansvaret för att bygga upp och utveckla ämnesläroarbildning i meänkieli från Stockholms universitet till Umeå universitet mot bakgrund av Europarådets rekommendation och minoriteternas önskemål att utbildning i språket och läroarbildning i meänkieli bör koncentreras till ett universitet i Sverige. Då Umeå universitet har nationellt ansvar för språket ansågs det logiskt att förlägga ämnesläroarbildningen dit. Med anledning av detta omfördelas också 521 000 kronor som tidigare har gått till Stockholms universitet.

Stockholms universitet beviljades i juni 2013 examenstillstånd för ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i finska som modersmål. Utbildningen har funnits tillgänglig sedan 2015 och hittills har en person antagits till utbildningen.

För mer information hänvisas till del 1 i denna rapport.

Undervisning i historia och kultur

Efter genomgången grundskola, grundsärskola, sameskola eller specialskola ska varje elev ha fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Detta är en integrerad del av de övergripande mål och riktlinjer som anges i den allmänna delen av läroplanen.

I de reviderade kursplanerna för grundskolan från 2011 lyfts de nationella minoriteterna fram i ämnena svenska, historia, religionskunskap och samhällskunskap. Enligt grundskolans kursplan i svenska ska undervisningen bl.a. bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med de nationella minoritetsspråken i Sverige. Exempelvis är minoritetsspråkens ställning i samhället en del av det centrala innehållet i årskurs 7–9. Syftet med undervisningen i historia är enligt grundskolans kursplan att eleverna bl.a. ska få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt. En del av det centrala innehållet i årskurs 7–9 är historiska perspektiv på urfolket samerna och de övriga nationella minoriteterna situation i Sverige.

För grundskolan finns inga tillgängliga statistikuppgifter gällande antalet studerande eller granskningar genomförda av Skolinspektionen sedan den senaste rapporteringen. För mer information om detta hänvisas till föregående rapport.

Tillsynsorgan

Skolinspektionen är den statliga myndighet som har till uppgift att granska skolor och bedöma ansökningar om att driva fristående skolor. Myndigheten har tillsynsansvar för skola, vuxenutbildning, fritidshem, förskola och annan pedagogisk verksamhet. Målet är en god utbildning i en trygg miljö och myndighetens inspektioner utgår från en helhet. Det har inte genomförts någon särskild granskning av situationen för de nationella minoriteterna sedan den senaste rapporteringsomgången.

Samtliga inspektionsrapporter och granskningsrapporter från Statens Skolinspektion är offentliga handlingar som står att finna på myndighetens webbplats.

Språkundervisning i övriga områden

Institutet för språk och folkminnen (ISOF) fördelar medel för revitalisering av samtliga nationella minoritetsspråk, omkring 3,5 miljoner kronor per år. Insatserna syftar till att ge enskilda förutsättningar att tillägna sig språk. Vid fördelningen av bidrag är projekt riktade till barn och ungdomar, läsfrämjande projekt, projekt med inriktning på språket

som kulturbärare och språköverföring mellan generationer särskilt prioriterade. Antalet sökande har sjunkit de senaste åren och orsaken till detta har ännu inte undersökts närmare. ISOF kan dock konstatera att projekten, till allra största del, har varit framgångsrika och att statsbidraget har stärkt de nationella minoritetsspråken och därigenom minoritetsspråksanvändarna.

Att göra de minoritetsspråkstalande mer medvetna om sin rätt att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket enligt 14 § språklagen, handlar även om att den offentliga förvaltningen måste göras medveten om sina skyldigheter. I arbetet med att sprida kunskap om de nationella minoritetsspråken ger ISOF föreläsningar, rådgivning och bidrar med andra informationsinsatser om minoritetsspråken och dess status till framför allt myndigheter. ISOF/Språkrådet har 2011 gett ut skrifterna *Riktlinjer för tillämpningen av språklagen* och *Vägledningen för flerspråkig information – praktiska riktlinjer för flerspråkiga webbplatser*. Syftet med skrifterna är att informera myndigheterna om hur språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska tillämpas.

ISOF har även inventerat myndigheters, kommuners och landstingens webbplatser för att undersöka tillgången till information på andra språk, bland annat de nationella minoritetsspråken.

Fjärrundervisning

En lagrådsremiss om bland annat möjligheten till att anordna fjärrundervisning på entreprenad har lämnats till lagrådet. Det föreslås att även uppgifter som avser fjärrundervisning i modersmål eller studiehandledning på modersmål ska få överlämnas på entreprenad till en annan huvudman. Uppgifterna får dock endast överlämnas på entreprenad om huvudmannen har gjort vad som rimligen kan krävas för att anordna utbildningen inom den egna organisationen.

Vidare föreslås att skollagens definition av entreprenad ändras. Entreprenad föreslås innebära att en kommun, ett landsting eller en enskild huvudman med bibehållet huvudmannaskap sluter avtal med någon annan om att utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen. Det föreslås dessutom en ändring i skollagen som ger kommuner och landsting befogenhet att utföra uppgifter inom skolväsendet på entreprenad åt en annan huvudman inom skolväsendet, även om angelägenheten inte har anknytning till kommunens eller landstingets område eller medlemmar. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2016.

För vidare information om fjärrundervisning, se avsnittet om grundskolan ovan och avsnittet om fjärrundervisning i del I.

Läromedel

Statens skolverk gavs 2013 i uppdrag av regeringen att stödja utveckling och produktion av läromedel i och på de nationella minoritetsspråken vilket även innefattade utveckling och produktion av böcker och andra lärverktyg på de nationella minoritetsspråken som nybörjarspråk. Uppdraget redovisades den 9 december 2015. Uppdraget pågick under 2015 och väntas resultera i en förstärkning av tillgången till lärverktyg och läromedel i och på de nationella minoritetsspråken.

Inom uppdraget har nya undervisningsmaterial tagits fram för användning inom undervisning i nationella minoritetsspråk. Materialen som publiceras via Skolverkets webbplats är i form av lärarvägledningar med elevaktiviteter avsedda för undervisning av elever med ingen eller begränsade kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Alla delar är inte helt färdigställda men kommer att publiceras successivt under 2016.

Skolverket valde utifrån tidigare erfarenheter av läromedelsproduktion att genomföra utvecklingsarbetet i samverkan med personer med minoritetsbakgrund och med organisationer som företräder de nationella minoriteterna. En viktig faktor i det här vägvalet är möjligheten att stärka egenmakten hos personer och organisationer inom de nationella minoriteterna för att ta vara på och bygga erfarenhet inför framtiden.

Sameskolstyrelsen har regeringens uppdrag att svara för utveckling av lärverktyg på samiska. Under 2015 har Sameskolstyrelsen gett ut ett nytt läromedel med bokstavskort på samiska. De har också översatt samhällsorienterande och naturorienterande undervisningslitteratur för årskurs 1–3 till nord- och lulesamiska. 13 pekböcker har översatts till nord-, syd- och lulesamiska. Läseböcker, arbetsböcker och en sångbok, Lávllagirji, har reviderats. Inför 2016 har Sameskolstyrelsen förstärkts med 1,5 miljoner kronor, och regeringen beräknar att tillföra samma belopp under 2017 och 2018.

För vidare information om läromedel, se avsnittet om läromedel i del I.

Artikel 9 – Rättsväsendet

Rätten att använda minoritetsspråk i kontakter med rättsväsendet är alltjämt en fråga som utvecklas, detta då det är centralt att upprätthålla den språkliga kvaliteten i processer inom rättsväsendet. Artikel 9 redovisas nedan i ett sammanhang. För övriga frågor hänvisas till Sveriges föregående rapporter.

Sedan den 1 oktober 2013 gäller skärpta regler rörande tolkning och översättning i brottmål. Bland annat har kompetenskraven skärpts när det gäller tolkar och översättare som anlitas av domstolar och brottsutredande myndigheter. Om det är möjligt ska en tolk eller en översättare som är auktoriserad anlitas. Den som döms för ett brott ska inte betala tillbaka det som staten betalat för en offentlig försvarares utlägg för tolkning av överläggning med den tilltalade. Den som har en privat försvarare och döms för ett brott

ska även kunna få egna kostnader för tolkning av överläggning med försvararen ersatta av staten. Reglerna omfattar även minoritetsspråken och gäller i alla domstolar i landet.

På Sveriges Domstolars webbplats finns utförlig information om möjligheten och rätten att använda minoritetsspråk i en domstolsprocess. Informationen är tillgänglig på finska, samiska och meänkieli.

Behovet av tolkar vid Sveriges Domstolar är stort samtidigt som tillgången på tolkar är begränsad. Under 2015 har Statskontoret på uppdrag av regeringen tagit fram ett antal förslag på åtgärder för att domstolarna ska kunna nyttja befintliga tolk- och översättarresurser mer effektivt. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Möjligheten att använda minoritetsspråk i kontakter med det offentliga är, liksom ort- och personnamnsregler, viktiga i att bevara och stärka språk och kultur. Regeringen anser denna fråga som mycket viktig och därför pågår kontinuerligt uppföljning och utveckling på området. Arbetet gällande ortnamn är särskilt aktivt och regeringen har under våren gått vidare med ett förslag till en ny namnlag. Se vidare nedan.

Kommunikation med myndigheter

Sverige har tidigare rapporterat att förvaltningsmyndigheter enligt 11 § lagen om nationella minoritetsspråk ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska och meänkieli där det behövs i enskildas kontakter med myndigheten.

Myndigheterna Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget lämnar inom sitt uppdrag att följa upp efterlevnaden av minoritetslagen årligen en rapport till regeringen om kommuners, landstings och statliga myndigheters tillämpning av lagen.

Det råder brist på generell information om myndigheters kontinuerliga arbete med att stärka språkkunskapen inom sina organisationer och i vilken grad detta arbete får genomslag i myndigheternas kontakter med enskilda. Den information som finns att tillgå visar på att det finns goda exempel på myndigheter som genomför kartläggningar av medarbetares språkkunskap och även myndigheter som särskilt söker språkkompetens.

Vad gäller språk och kulturell identitet uppger flera länsstyrelser att de gjort en inventering av personalens språkkompetens. Kronobergs län, som ansvarar för flertalet av länsstyrelsernas servrar, har gjort en särskild inventering av telefonisternas språkkompetens. I Västernorrland kommer behovet av nationella minoritetsspråk att finnas med som ett kriterium i upphandling av växel och receptionsservice. Länsstyrelsen i Södermanland verkar för och främjar rekryteringen av finskspråkig personal.

Flera länsstyrelser hänvisar till den information som finns på webben på de nationella minoritetsspråken enligt beslutade nationella rutiner för alla länsstyrelser. Några

länsstyrelser rapporterar att de på webben uppmärksammar de nationella minoriteterna i samband med deras högtidsdagar, samt flaggar i samband med högtidsdagarna.

Länsstyrelsen i Jämtland rapporterar att den initierat ett samarbete med Norge om sydsamiskans bevarande och utveckling och Jämtlands läns lanstings personal får så kallad kulturkompetens kring samer och deras kultur. Samiska barn ska mötas av samiska vid besöken på BVC i Jämtlands läns landsting. Personalen får lära sig viss samiska men grundidén ligger i användningen av en talande penna. Med hjälp av bilder och talande pennor ska personalen kunna föra in samiska ord och uttryck i mötet med 3-åringar. Syftet med att integrera samiskan är att bekräfta barnets samiska identitet och stärka familjen att använda samiskan i vardagen. Besöken på BVC kompletteras med ett språkpaket Giellaskurppo som den samiska ungdomsorganisationen Sáminuorra tagit fram.

Även Sverigefinska ungdomsförbundet har tagit fram ett språkpaket för nyblivna föräldrar. Språkpaketet ger praktiska tips och information om den flerspråkiga vardagen. Det finns även information om de nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteternas språkliga rättigheter.

Länsstyrelsen i Norrbotten rapporterar bland annat att delar av innehållet på webben finns på samiska, meänkieli och finska. Vid behov används översättnings- eller tolktjänster. Därutöver har bland annat växeln information om vilka som kan andra språk än svenska inklusive minoritetsspråk. Inom exempelvis djurskydds- och veterinärenhetens område översätts handlingar och beslut till minoritetsspråk när det är aktuellt. För att underlätta kommunikation och att djurhållare kan sköta sina djur rätt har vissa broschyrer och informationsblad översatts till minoritetsspråken finska och samiska.

Muntlig eller skriftlig framställning samt officiella dokument på minoritetsspråk-

I 8 § lagen om nationella minoriteter anges att enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk.

Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli eller samiska. Myndigheter ska även i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

Ortnamn

För ortnamns del är utvecklingen positiv genom att fler ortnamn registreras på samiska, finska och meänkieli. Under den aktuella perioden har Lantmäteriets grundläggande

kartdatabas kompletterats med ortnamn på de olika samiska varieteterna. Senast har ett drygt hundratal ortnamn på nordsamiska och meänkieli tillkommit i området Trelikröset/Naimakka i Lantmäteriets grundläggande kartdatabas (1:10 000) samt i förekommande fall även på Fjällkartan skala 1:100 000 och Vägkartan skala 1:100 000. För närvarande pågår vid Institutet för språk och folkminnen en språkgranskning av ett femtiotal sydsamiska namn upptecknade i Åre kommun.

I februari 2016 fanns det 969 004 ortnamn registrerade i ortnamnsregistret fördelade på följande språk.

Språk/varietet	Antal ortnamn i ortnamnsregistret
Svenska	938 429
Finska	8 632
Meänkieli	5 936
Nordsamiska	3 472
Lulesamiska	6 162
Sydsamiska	2 907
Umesamiska	3 466
Totalt	969 004

Under 2015 besökte 330 064 unika användare tjänsten ”kartsök och ortnamn” på Lantmäteriets hemsida. Vid Ortnamnrådetets sammanträde i oktober 2013 redogjorde Sametinget för synpunkter på de platsmärken som Trafikverket satt upp längs det allmänna vägnätet. Platsmärken med dubbla namnformer behåller många gånger de föråldrade kartortografiska namnformerna tillsammans med de språkligt korrekta. Sametinget menar att de gamla formerna måste utmönstras, men visar ändå viss förståelse för att dessa ändå används. Sametinget menar vidare att det samiska namnet med korrekt stavning bör stå överst på platsmärkena om ursprunget är ett samiskt namn, samt att det inte bör vara någon storleksskillnad mellan två namn som redovisas för samma objekt. Sametinget konstaterade vidare att det mesta arbetet med att korrigera de lulesamiska namnen inom fjällområdet nu var slutfört.

Förtätningen av ortnamn inom de samiska och tornedalska områdena beror i dag till stora delar på att nyuppteckningar av ortnamn inrapporteras till Lantmäteriet, antingen av privatpersoner eller av representanter för de olika samebyarna som bedriver sin verksamhet i området. Uppteckningsarbetet bedrivs normalt genom studiecirkelring kring befintliga kartor där grupperna diskuterar vilka namn som finns och sedan markerar vilket område eller objekt som namnet avser. Även Sametinget rapporterar in nya namn till Lantmäteriet.

Lantmäteriet har remitterat frågan om utbredningen av meänkieli i jämförelse med finska till Svenska Tornedalingars riksförbund (STR-T). STR-T anser att utbredningsområdet för meänkieli visavi finskan är sådant att hela det område som utgörs av

förvaltningsområdet för meänkieli (Kalix, Haparanda, Övertorneå, Pajala, Kiruna och Gällivare kommuner) också utgör utbredningsområde för ortnamnen på meänkieli. STR-T hänvisar till att det endast finns ett fåtal orter som utöver namn på meänkieli även har finska namn, t.ex. Kiiruna och Jällivaara, men att dessa redan i dag redovisas på svenska, meänkieli och samiska. Detta innebär för Lantmäteriets vidkommande att antalet ortnamn på finska kommer att minska då dessa successivt märks om till meänkieli.

Trafikverket Region Nord håller på med ett mycket omfattande arbete inom Norrbottens och Västerbottens län, där namn på samtliga allmänna statliga vägar som ligger inom områdena för minoritetsspråken samiska, finska och meänkieli har inventerats och sänts på remiss till Lantmäteriet för eventuella ändringar av angivelser på platsmärken där ortsnamn anges. Detta i enlighet med så kallad god ortsnamnssed vilket innebär att ortnamnsangivelser på vägmärken sker i harmoni med de allmänna kartorna, dvs. kartor utgivna av Lantmäteriet. Vid utmärkning av ortnamn gäller kulturmiljölagen som trädde i kraft i sin nuvarande lydelse den 1 januari 2014. Arbetet innebär även att många av de ortnamn som ska skyltas behöver remitteras till såväl Institutet för språk och folkminnen (ISOF) som minoritetsföreträdare (t.ex. Sametinget och STR-T).

Komplettering med angivelse på minoritetsspråk gäller enbart platsmärken dvs. enbart sådana skyltar som märker ut en geografisk plats så som orter, vattendrag etc. När det gäller vägvisning dvs. skyltar som hänvisar till en plats sker ingen dubbelskyltning på både svenska och minoritetsspråk.

Totalt har 275 platser för vägmärken med ortsnamn på samiska, 8 platser för vägmärken med ortsnamn på finska och 41 platser för vägmärken med ortsnamn på meänkieli satts upp.

ISOF har kontinuerligt under den aktuella perioden granskat ortnamn på samtliga territoriella minoritetsspråk, nord-, lule-, syd- och umesamiska samt finska och meänkieli. Denna granskning medför att fler ortnamn på de nationella minoritetsspråken kan redovisas med korrekt ortografi i grundläggande geodata och genom detta sprids de korrekta ortnamnen vidare i samhället. Detta arbete innebär även att de konkurrerande felaktiga namnformerna blir färre och nyttan blir tydlig i exempelvis räddningssammanhang. ISOF har ett nära samarbete med Lantmäteriet i dessa frågor och under större delen av innevarande period har även Sametinget bidragit med granskning på samiskt område och STR-T för det meänkielitalande området.

För att säkerställa dagens bruk av ortnamn inom respektive område arbetar ISOF med ett omfattande kontaktnätverk på lokal nivå, bestående av t.ex. samiska cirkelledare, medlemmar i samebyar och lokala ortnamnsprojekt samt kommunala samiska koordinatörer. Inom finsk- och meänkielitalande områden finns motsvarande kontaktnät och till detta kommer kontakt med forskare i samiska i Sverige, Norge, Finland och Tyskland. Detta kontaktnät ersätter den traditionella insamlingen och bedöms vara väl

fungerande. ISOF anordnar utbildningar för att stärka den språkliga kompetensen och medvetenheten om ortnamnens betydelse för såväl organisationer som myndigheter.

Genom att minoritetsspråkens ortnamn finns redovisade i Lantmäteriets grundläggande geodata stärks bevarandet av dessa namn och därmed också språken i fråga. Bestämmelsen om god ortnamnsed i kulturmiljölagen ändrades i enlighet med detta. Detta lagrum ger en god möjlighet att verka för att kommuner och andra myndigheter använder ortnamnen i sin fastställda form. Hänsynsparagrafen om god ortnamnsed ger dock inte några befogenheter vare sig till ISOF eller till Lantmäteriet att införa tvingande regler inom området, utan det ger en grund för att arbeta aktivt med kunskapsspridning.

Under perioden har ISOF anordnat och deltagit i samrådsmöten med Sametinget och STR-T. ISOF har även deltagit i Ortnamnsrådets arbete och genom rådets aktiva och kontinuerliga arbete inom det minoritetsspråkliga området arbetar andra statliga myndigheter aktivt och medvetet med att synliggöra och använda ortnamn på de territoriella minoritetsspråken. Tydligast märks detta genom vägvisning och kartredovisning, men även i adressering och annan offentlig verksamhet.

Släktnamn

Personnamn är en viktig och naturlig del av vårt samhälle. Ett namn är något som ger individen identitet och möjlighet att visa samhörighet med familj och släkt.

Som angetts i tidigare rapporter finns det inga regler i svensk lagstiftning som hindrar enskilda från att använda eller anta släktnamn eller efternamn på minoritetsspråken. För mer information om namnlagens (1982:670) bestämmelser om hur efternamn förvärvas hänvisas till Sveriges tidigare rapporter.

Regeringen beslutade den 14 april 2016 att överlämna ett förslag till Lagrådet om en ny lag om personnamn. Förslagen i lagrådsremissen syftar till att stärka enskildas möjligheter att själva välja sitt namn och att göra lagstiftningen mer tillgänglig för den enskilde.

Artikel 11 – Massmedia

Minoritetsspråkig media är en stark faktor i språkens bevarande och revitalisering. Regeringen är av denna mening och har därför infört krav på förstärkningar i public service-företagens sändningstillstånd. Vidare har förutsättningarna för övrig minoritetsspråkig media stärkts genom särskilda regler i bl.a. presstödsförordningen.

Tv-kanaler på landsdels- eller minoritetsspråk, inklusive public service

Programföretagen i allmänhetens tjänst har ett stort ansvar för att beakta de nationella minoriteternas behov. Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har sändningstillstånd som sträcker sig under perioden 2014–2019. I sändningstillstånden preciseras inte det lägsta antalet timmar som

programföretagen ska sända program på minoritetsspråk. Däremot anges att utbudet sammantaget ska öka årligen jämfört med 2013 års nivå och att ökningen ska vara betydande. Kraven på programföretagens utbud på minoritetsspråk har därmed skärpts i förhållande till vad som gällde under tillståndsperioden 2010–2013.

Vidare ställs nu krav i sändningstillstånden att samtliga programföretag ska erbjuda ett utbud på det nationella minoritetsspråket jiddisch och andra minoritetsspråk samt att särskild hänsyn ska tas till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

SVT har som uttalat mål att dels realisera ett rikstäckande och brett samiskt utbud för alla samiska målgrupper, dels att vara den ledande leverantören och förmedlaren av samiskt och ursprungsrelaterat programinnehåll. Under 2014, som var det första året i den nya tillståndsperioden, sände SVT samiska program under totalt 103 timmar, däribland nyhetsprogrammet Oddasat, som samproduceras med norska NRK och finska YLE Sámi Radio. Under supervalåret 2014 gjorde Oddasat en fördjupad valbevakning i samarbete med Sameradion i syfte att ge väljarna möjlighet att under året följa samiska urfolksfrågor genom de olika valen till EU, riksdag, kommun och landsting.

SR sände program på samiska i marknätet under 1 390 timmar 2015, vilket är en markant ökning i förhållande till 2012 då sändningarna i FM och DAB uppgick till 893 timmar. SR Sápmi (Sameradion) sänds även i en webbkanal med internet-exklusivt utbud som kan nås via mobil. SR Sameradion sänder program på flera olika dialekter, inom samtliga programområden och för alla åldersgrupper inklusive barn och ungdomar. UR sänder utbildningsprogram på samiska i både tv och radio. Utbudet har ökat sedan 2012, från totalt ca 5 timmar 2012 till drygt 15 timmar 2015. Program på samiska har även funnits tillgängliga på programbolagens respektive webbtjänster SVT Play, SR Play och UR Play. Sammanlagt 12 timmar program på samiska tillgängliggjordes i SVT Öppet arkiv.

SVT sänder nyheter, samhällsprogram, barnprogram, dokumentärer m.m. på finska. Under 2015 uppgick den totala sändningstiden för finskspråkiga program i SVT till 325 timmar och i SR till 7 390 timmar på finska. UR har sänt program på finska både i tv och i radio

SR Sisuradio sände program på finska i marknätet (FM och DAB) under 7 390 timmar 2015 samt i den egna webbkanalen Sisuradio. SR har strävat efter att nå de lyssnare som inte hittar till det finskspråkiga utbudet i FM genom att vara närvarande på andra plattformar. Under 2013 och 2014 har satsningar gjorts på sociala medier genom bl.a. projekten #vågafinska, #finskapåjobbet, #kärenfinne och #språkband. UR har sänt program både i tv och i radio på finska 2015. Program på finska har även funnits tillgängliga på programbolagens respektive webbtjänster SVT Play, SR Play och UR Play. Sammanlagt 21 timmar program på finska har tillgängliggjorts i SVT Öppet arkiv.

SVT har under 2015 sänt program på meänkieli under totalt 19 timmar. SR sände totalt 830 timmar på meänkieli i marknätet under 2015. UR har sänt program både i tv och i radio på meänkieli 2015. Program på meänkieli har även funnits tillgängliga på programbolagens respektive webbtjänster SVT Play, SR Play och UR Play. Totalt drygt 7 timmar program på meänkieli har tillgängliggjorts i SVT Öppet arkiv.

TV Finland finns tillgänglig som fri-tv-kanal i Stockholm, Uppsala och Västerås. Den finns dessutom som betalkanal via kabel-tv i delar av landet. Nyheter och en del av finska YLE:s övriga program finns dessutom tillgängliga via webbtjänsten YLE Areena.

För ytterligare information eller övriga frågor hänvisas till föregående rapporter.

Produktion och distribution

Som framgår av Sveriges femte rapport är de regionala produktionscentrumen mycket viktiga för den språkliga och kulturella mångfalden i svensk film, inte minst Filmpool Nord som arbetar aktivt med att främja filmproduktion på samiska och meänkieli. Under perioden 2013–2015 samproducerade Filmpool Nord sex filmer som helt eller delvis inkluderar något av de nationella minoritetsspråken, varav fyra samiska och en kortfilm på meänkieli. Den internationella dramaserien ”Midnattssol” inkluderar fem språk, varav samiskan är ett. Denna serie sänds i Sverige och Frankrike parallellt hösten 2016 och förväntas ha stor exportpotential och spridning över världen. Filmpool Nord samarbetar med det Samiska Filminstitutet i Kautekeino, Nordnorge, bl. a. via projektet ”7 Sapmi Stories” som lanserades i Berlin 2014.

Svenska Filminstitutet som fördelar produktionsstöd har inga särskilda stödformer för produktion av film på minoritetsspråk. Filminstitutet har dock ett antal insatser för minoritetsspråksprojekt vad gäller spridning och visning av film. Genom denna satsning beviljades 2013–2015 Umeå Internationella Filmfestival stöd för sin verksamhet. Festivalen har under perioden haft en samisk sektion i sitt program.

Filminstitutet har beviljat stöd till Finlandsinstitutet för dess arbete med att sprida finsk film i Sverige, samt beviljat stöd till lokala biografer som i samarbete med Finlandsinstitutet har visat ny finsk film. Under den aktuella perioden har en film med Finland som huvudproduktionsland beviljats stöd. Två filmfestivaler för finsk film och en samisk filmfestival har erhållit stöd via Kulturrådets stöd till nationella minoriteters kulturverksamhet.

I december 2015 gav regeringen Filminstitutet i uppdrag att stödja tillgången till barnfilm på de nationella minoritetsspråken. Filminstitutet disponerar 814 000 kronor som kommer användas för att språkanpassa film, främst genom dubbning, riktad mot barn i första hand fokuserat till åldrarna fyra till åtta år. I uppdraget ingår också att verka för en bred spridning av de filmer som språkanpassats.

SVT har bl.a. producerat kulturprogram på samiska. I programmet Sapmi Sessions skapade svenska och samiska artister musik tillsammans. Dokumentären *Tornedalens stolthet* riktade sig till den unga publiken och handlade om Tornedalens första prideparad. SVT har producerat och sänt talkshowen *Ei saa peittää*, som visat en modern bild av sverigefinnar och inspirerat tittare att använda finska språket. Bland SR:s många program på finska kan nämnas *Popula* och barnprogrammet *Roketti*. UR har producerat och sänt program på samiska, finska och meänkieli med språkutvecklande syfte. Programmet *Radioskrivarklubben* på nordsamiska riktade sig till elever i mellanstadiet och syftade till att barnen skulle kunna utveckla sitt modersmål i skrift. Radio- och tv-serien *Moderna spökhistorier*, på sydsamiska, riktade sig till elever i högstadiet. *Moderna spökhistorier* har även producerats och sänts på finska och meänkieli. Radioserien *Pengasagor* på meänkieli riktade sig till barn i förskoleåldern t.o.m. årskurs 3.

Som framgår av Sveriges femte rapport finns inte något särskilt statligt stöd för produktion av tv-program, oavsett vilket språk som talas i dessa produktioner.

Tidningar på minoritetsspråk

Som framgår av Sveriges femte rapport kan presstödet ges för tidningar som riktar sig till språkliga minoriteter, bl.a. finns det tidningar på finska som får presstödet. För att underlätta för tidningar på samiska och meänkieli gäller sedan den 1 januari 2014 särskilda lättnader i kriterierna för att uppfylla kraven för stöd. Begränsat driftsstöd kan också ges till tidningar vars redaktionella innehåll till minst 25 % är skrivet på något eller några av språken finska, samiska eller meänkieli. Sedan den 1 juli 2015 har den geografiska omfattningen av bestämmelsen utökats även för finska språket för att motsvara de bestämmelser som gäller för samiska och meänkieli genom att hela förvaltningsområdet nu omfattas. Det finns för närvarande en stödberättigad tidning som skriver delvis på finska och meänkieli.

Den 15 april 2016 trädde en ny förordning om statsbidrag till tryckta allmänna nyhetstidningar för utveckling av elektroniska publiceringstjänster i kraft. Enligt förordningen kan insatser med särskild betydelse för nationella minoriteter erhålla stöd med upp till 75 procent av kostnaden för insatsen eller förstudien. I andra fall får stödet täcka högst 40 procent av kostnaden.

Presstödsförordningens giltighetstid har förlängts till den 31 december 2019 med vissa förändringar baserat på underlag från Presstödskommitténs slutbetänkande *Översyn av det statliga stödet till dagspressen* efter Europeiska kommissionens godkännande.

I mars 2015 tillsatte regeringen utredningen *En mediepolitik för framtiden*. Utredningen har i uppdrag att analysera behovet av nya mediepolitiska insatser när presstödet i dess nuvarande form upphör och lämna förslag på nya mediepolitiska verktyg. Samråd ska ske

med företrädare för urfolket samerna och de nationella minoriteterna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2016.

Samtliga de förslag som Presstödskommittén lämnade i delbetänkandet *Stöd till dagstidningar på samiska och meänkieli*, vilka redovisades i Sveriges femte rapport, har genomförts. Upplagegränsen för allmänt driftsstöd har sänkts från 1 500 till 750 abonnerade exemplar för dagstidningar som i huvudsak är skrivna på samiska eller meänkieli. Samtidigt har kravet på att 90 procent av upplagan måste vara spridd i Sverige tagits bort för sådana tidningar men stödet beräknas, precis som för andra dagstidningar, utifrån den del av upplagan som huvudsakligen distribueras inom Sverige.

Bestämmelsen om begränsat driftsstöd för en tidning vars redaktionella innehåll till minst 25 procent är skrivet på finska har utökats till att även gälla meänkieli eller samiska om det redaktionella innehållet till minst 25 procent är skrivet på något eller några av dessa språk och tidningens utgivningsort är en kommun som ingår i förvaltningsområdet för något av språken enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Förändringarna trädde i kraft den 1 januari 2014 och syftar till att underlätta för tidningar helt eller delvis på samiska eller meänkieli att få driftsstöd. Hittills har en tidning börjat skriva delvis på meänkieli och har fått stöd enligt bestämmelsen.

Statens kulturråd fördelar även stöd för produktion av kulturtidskrifter på de nationella minoritetsspråken. För 2014 mottog åtta nationella minoriteters kulturtidskrifter medel på totalt 850 000 kronor från Kulturrådet. Sex av dessa gavs ut helt eller delvis på ett nationellt minoritetsspråk.

Artikel 12 – Kultur

De nationella minoriteternas kultur är en viktig del av det gemensamma svenska kulturarvet, och samtidigt är det nödvändigt att åtgärder vidtas för att stärka och bevara den kulturella särart som de nationella minoriteterna har gentemot majoritetsbefolkningen. Således krävs insatser på ett flertal områden, och nedan redogörs för den huvudsakliga utvecklingen på området.

Generell utveckling

Samiskt språkcentrum arbetar med rådgivning och information till allmänhet, myndigheter och föreningar samt för revitalisering av det samiska språket och för att stärka samiskans position i samhället. Deras uppdrag innefattar kunskapsspridning om det samiska språket och att utveckla metoder som stärker den enskildes ställning i förhållande till att bruka sitt språk i samhället samt att främja en ökad användning av samiska i samhället. I språkcentrums uppdrag ingår även att dokumentera och bidra till revitalisering. De verkar i samarbete med andra institutioner och organisationer och har varit med i arbetet med en rad samiska språkprojekt, däribland en ordboks-applikation som

allmänheten gratis kan ladda ner till mobiler och surfplattor. Under 2015 laddades applikationen ner totalt 1214 gånger.

Samiskt informationscentrum (SIC) producerar information till allmänheten om samer och deras förhållanden i kunskapshöjande syfte. Den huvudsakliga kanalen för detta är webbplatsen samer.se. SIC finns även på sociala medier så som Facebook, Twitter, YouTube och Instagram vilka fungerar som ett komplement i syfte att driva trafik till webbplatsen. Under 2015 genomfördes kampanjen #mittsápmi via sociala medier och hemsidan. Denna var främst riktad till unga vuxna och det gavs möjlighet att möta och ställa frågor till olika samiska personer och reda ut många av de fördomar som riktas mot samer idag. Projektet lever vidare på hemsidan samer.se under fliken #mittsápmi.

Giron Sámi Teáhter vårdar och främjar det samiska språket och det samiska kulturarvet. Teatern samarbetar även med andra teaterscener däribland Kungliga Dramaten, Tornedalsteatern och Beaivvás Sámi Teáhter i Norge. Sametingets styrelse har efter begäran från teatern tillsatt en arbetsgrupp för att se över teaterns framtida organisation i syfte att på lång sikt utveckla teatern till en samisk nationalscen i Sverige.

Sametinget, i egenskap av förvaltningsmyndighet, fördelar som en del av regeringens samepolitik årligen medel till samisk kultur från det för ändamålet uppförda anslaget. Statens anslag *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*, kap. 5 Bidrag till samisk kultur, inom utgiftsområde 17, förstärktes permanent med 1 miljon kronor fr.o.m. 2016 och uppgår därmed till drygt 15 miljoner kronor.

Statens kulturråd (Kulturrådet) har alltjämt i uppgift att bl.a. särskilt verka för konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom verksamheter som rör det samiska folkets och övriga nationella minoriteters kultur. Vid myndigheten finns en särskild referensgrupp som bedömer bidragsansökningar om bland annat projekt- och verksamhetsstöd.

Genom införandet av den s.k. kultursamverkansmodellen har Kulturrådet i dialog med regionerna adresserat det minoritetspolitiska målet. Av Kulturrådets regleringsbrev framgår från och med 2014 att myndigheten i sin bedömning och uppföljning av de regionala kulturplanerna särskilt ska uppmärksamma landstingens arbete för att främja de nationella minoriteternas, och i synnerhet romers, kultur och kulturarv. Under 2014 fastställde Kulturrådet även nationella minoriteters kultur som en av fem prioriteringsgrunder för statsbidrag inom kultursamverkansmodellen. Vidare har Kulturrådet under 2014 även kartlagt hur nationella minoriteters kultur och kulturarv främjas och synliggörs runt om i landet genom en enkät ställd till landsting, statliga och regionala kulturinstitutioner samt fria grupper med statligt verksamhetsstöd.

Genom utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet kan Kulturrådet öronmärka statsbidrag till regionala kulturprojekt. Under 2015 har myndigheten genom stödet fördelat drygt 4 miljoner kronor till insatser som helt eller delvis främjar nationella minoriteters kultur.

Kulturrådet fördelar även stöd till utgivning av litteratur och kulturtidskrifter på de nationella minoritetsspråken. Kulturrådet ser fortsatt att behovet av professionella utgivare av litteratur på nationella minoritetsspråk är stort, särskilt vad gäller litteratur för barn och unga. Kulturrådet fördubblade under 2015 budgeten för stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur jämfört med 2014. Det innebär att Kulturrådet kunde fördela 1 600 000 kr för planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur 2015. För 2014 mottog åtta nationella minoriteters kulturtidskrifter medel på totalt 850 000 kronor från Kulturrådet, sex av dessa gavs ut helt eller delvis på ett nationellt minoritetsspråk.

Immateriellt kulturarv

Sverige ratificerade 2011 Unescos konvention om trygandet av det immateriella kulturarvet. Under åren 2011–2013 hade Institutet för språk och folkminnen (ISOF) regeringens uppdrag att som samordnande myndighet utveckla arbetet med tillämpningen av konventionen. Uppdraget slutredovisades i februari 2014 i rapporten *Levande traditioner, Slutrapport om tillämpningen av Unescos konvention om trygande av det immateriella kulturarvet i Sverige*. ISOF har därefter haft ett fortsatt uppdrag att tillvarata och utveckla det påbörjade arbetet med tillämpningen av konventionen.

Myndigheten har lagt grunden till en organisation indelad i s.k. noder av myndigheter, organisationer, föreningar och ideella aktörer som kan täcka de delar som det immateriella kulturarvet kan bestå av. Det är av stor betydelse att de nationella minoriteterna är delaktiga i arbetet. Sametinget deltar och har bildat en samisk arbetsgrupp som utsett representanter till de olika noderna. Även den sverigefinska och tornedalska minoriteten och den meänkielitalande har deltagit i nodarbetet. ISOF arbetar vidare aktivt för ett större deltagande från fler nationella minoriteter.

Tillsammans med noderna har ISOF påbörjat det förteckningsarbete som alla länder som ratificerat konventionen är ålagda att göra. Förteckningen tar upp exempel på immateriella kulturarv i Sverige och finns tillgänglig på ISOF:s webbplats. Föreningar, privatpersoner och organisationer har möjlighet att lämna förslag till förteckningen. Genom regleringsbrevet för 2016 har ISOF regeringens uppdrag att redovisa och bedöma hur det nationella arbetet med tillämpningen av konventionen fortlöper. Myndigheten ska särskilt redovisa hur minoriteter är delaktiga i arbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 16 maj 2016.

Regeringen har i regleringsbrevet för 2015 och 2016 gett Statens jordbruksverk, Riksantikvarieämbetet, Sametinget och ISOF ett uppdrag om traditionell småskalig matkultur. Myndigheterna ska under 2015–2018 främja ett levande och dynamiskt kulturarv kopplat till mat- och livsmedelsframställning. Inom ramen för uppdraget kommer bl.a. samernas traditionella kunskaper inom området att synliggöras, tas tillvara och utvecklas.

Regeringen stödjer genom Nämnden för hemslöjdsfrågor Sámi Duodji, Sameslöjd-stiftelsen. Sámi Duodji är arbetsgivare för sameslöjdskonsulenter som har sin arbetsplats i Jokkmokk. Sameslöjdskonsulenter erbjuder samiska slöjdare rådgivning om materialval och prissättning samt arrangerar utställningar och kurser. Utifrån samiska traditioner och behov arbetar konsulenter för att sameslöjden ska utvecklas och leva vidare. Det finns tre sameslöjdskonsulenter med olika specialområden; marknadsföring och kommunikation, näringsfrågor samt hantverk och kulturarv.

Verk på minoritetsspråk

Kulturrådet fördubblade under 2015 budgeten för stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur jämfört med 2014. Kulturrådet ser fortsatt att behovet av professionella utgivare av litteratur på nationella minoritetsspråk är stort, särskilt vad gäller litteratur för barn och unga. Det innebär att Kulturrådet kunde fördela 1 600 000 kr för planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur under 2015.

Översättning och dubbning på minoritetsspråk

Nedan följer en redovisning av förekomsten av dubbning och versionering på minoritetsspråk, i enlighet med kommitténs rekommendation 413. Detta främst i förhållande till public service-bolagens verksamhet. Den grundläggande principen är att all egenproduktion görs på respektive minoritetsspråk, men när det gäller romani chib och meänkieli så har vissa program dubbats. Det gäller framför allt programmet Sverige Idag som dubbats till de olika varieteterna arli och lovara (romani chib) och meänkieli. Dramaserien Vikingshill med målgrupp bland ungdomar dubbades också till romani chib och meänkieli.

Av det som Utbildningsradion (UR) i public service-redovisningen 2014 har redovisat som sända program på nationella minoritetsspråk, är en majoritet så kallade versionerade program. Cirka 80 procent av sänt utbud är program med voice over på olika nationella minoritetsspråk och cirka 15 procent av utbudet är ursprungligen, dvs. helt och hållet, producerade och utsända på minoritetsspråk. En liten andel program, uppskattningsvis 5 procent av total sändningsvolym, är dubbade.

När det gäller textning så förekommer det fall där programmet utöver minoritetsspråket också innehåller svenska. I det fallet undertextas den del av programmet som talas på svenska till minoritetsspråket.

Arkiv och dokumentation

Riksarkivet samråder och samverkar med ett stort antal aktörer. Särskilt nära är samarbetet med de nationella organisationer vars representanter ingår i Samarbetsrådet för enskilda arkiv vid Riksarkivet. I enlighet med instruktionen för Riksarkivet samt förordningen om statsbidrag till enskilda arkiv beslutade myndigheten under 2014 efter samråd med Samarbetsrådet om bidrag till Sverigefinländarnas arkiv på 290 000 kr. År 2015 beslutade Riksarkivet enligt samma ordning om bidrag till Sverigefinländarnas arkiv på 300 000 kr och 2016 på 310 000 kronor. För information om Institutet för språk och folkminnens arkivbestånd, se nedan.

Institutet för språk och folkminnens omorganisation

Institutet för språk och folkminnen (ISOF) har fr.o.m. 2015 en ny organisation som bl.a. innebär att myndighetens tidigare avdelning i Umeå lagts ner. Huvuddelen av de skriftliga samlingar och bibliotek som tidigare fanns vid avdelningen i Umeå är även fortsättningsvis placerade i Umeå, men numera i Umeå stadsarkivs lokaler. ISOF genomförde samråd med företrädare för alla tre berörda nationella minoriteter innan beslut togs om geografisk placering av samlingarna i Umeå.

Ansvar för samlingar och verksamhet ligger på ISOF:s forskningsavdelningar i Uppsala. Vad gäller tillsyn och tillgängliggörande av arkivmaterialet som är placerat i Umeå samverkar ISOF med Västerbottens länsmuseum och Folk Rörelsearkivet i Västerbotten. Samverkansmodellen ger parterna möjlighet att också samarbeta kring olika insamlings- och forskningsprojekt samt att utveckla former för ömsesidigt nyttjande av varandras kunskaper, erfarenheter och kompetenser inom respektive verksamhetsområden.

Det ljudande materialet från Umeå är för närvarande placerat i klimatarkiv i Uppsala och digitaliseringen av materialet pågår. Inom ca fyra år kommer samtliga ljudinspelningar finnas i digital form, tillgängliga för forskare och intresserad allmänhet, oavsett var de befinner sig i världen. Utöver den löpande digitaliseringen sker digitalisering på beställning vid behov från bl.a. forskarsamhället.

Insamlingen av nytt arkivmaterial är inte beroende av den fysiska placeringen av arkiven utan huvudsakligen av befintlig kompetens. Den nya organisationen innebär att institutet idag har bättre möjligheter att rekrytera relevant kompetens, bl.a. tack vare en budget i balans och en god forskningsmiljö inom myndigheten.

Angående institutets uppdrag inom det samiska området så har institutet inte ansvaret för samisk språkvård, utan det ligger på Sametinget. ISOF för en dialog med Sametinget om hur institutets omfattande samlingar i högre grad ska hållas tillgängliga för det samiska samhället. En komplikation är att en stor del av det samiska materialet är integrerat med övrigt material.

Artikel 13 – Ekonomiska och sociala förhållanden

Medel för studie om samer med funktionsnedsättning

Det finns idag otillräckligt kunskap om situationen för personer med funktionsnedsättning från den nationella minoritetsgruppen samer. Regeringen har därför fattat beslut om att bevilja Nordens Välfärdscenter medel för att genomföra en studie om hur livssituationen för samer med funktionsnedsättning och deras anhöriga i de samiska förvaltningskommunerna ser ut. Studien kommer att inkludera en undersökning till de samiska förvaltningskommunerna med frågor om LSS-insatser och behov på samiska språket, kunskap om samiskt liv och kultur bland de olika personalgrupperna, riktad verksamhet till samisk befolkning och funktionshindersperspektiv inom detta, boende och färdtjänst i relation till behov hos samisk befolkning, hemsjukvård, förskola- och skola, kopplingen till särskilt stöd och specialpedagogik samt arbete och sysselsättning. Studien ska slutredovisas den 15 januari 2017.

Artikel 14 – Utbyte över gränserna

Regeringen anser att samarbete med våra nordiska grannar och andra länder stärker möjligheterna att utveckla politikområdet. Bilateral kontakt sker löpande i syfte att utbyta kunskap och erfarenheter, nedan redogörs för de större processer som pågår.

Centralt för regeringens politik för det samiska folket är arbetet med en nordisk samekonvention. Sverige inledde förhandlingarna 2011. Regeringen har intensifierat förhandlingarna om en nordisk samekonvention för att stärka och förtydliga det samiska folkets rättigheter att bevara och utveckla sitt språk, sin kultur, sina näringar och sitt samhällsliv med minsta möjliga hinder av landgränserna. En viktig del i förhandlingsarbetet är dess förankring hos det samiska folket. Ledamöterna i delegationen som förhandlar den nordiska samekonventionen består både av representanter från Regeringskansliet och från Sametinget.

Förhandlingarna kring en nordisk samekonvention utgör ett viktigt arbete för tillskapandet av folkrätt. Folkrätt som i allra högsta grad rör det samiska folket. Det är därför viktigt att förhandlingsarbetet kan ske så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Det samiska folket lever i tre olika länder men dess intressen vad gäller arbetet med en nordisk samekonvention kan anses vara gemensamma. Det faktum att samerna lever i tre länder och med tre olika sameting gör dock att samordning av det samiska folkets ståndpunkter, genom dess folkvalda företrädare, inte är helt okomplicerat. Regeringskansliet har därför avsatt särskilda medel till Samiskt parlamentariskt råd. Genom Samiskt parlamentariskt råd har det samiska folket ett naturligt samarbetsorgan.

Nordiskt samiskt språkpris, Gollegiella, har instiftats av ministrarna ansvariga för samiska frågor och sametingspresidenterna i Norge, Sverige och Finland. Språkpriset utdelas vartannat år från och med år 2004 och ska medverka till att främja, utveckla eller bevara

det samiska språket i Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Gollegiella tilldelas enskilda eller organisationer som utmärkt sig genom betydelsefull insats för att främja, utveckla eller bevara det samiska språket. 2016 är Sverige värdland för utdelningen av priset och regeringen har uppdragit åt Sametinget att administrera samt utbetala prismedlen för Gollegiella. Prisutdelningen sker i november 2016 i Stockholm.

Sverige deltar aktivt i arbetet inom ramen för EU:s ramverk för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, och rapporterar årligen om hur arbetet med den svenska strategin genomförs. Sedan 2012 sker arbetet bl.a. genom det nätverk med nationella kontaktpunkter för romsk inkludering som inrättats av EU-kommissionen. Syftet är att driva på medlemsstaternas arbete med sina strategier för romsk inkludering genom att ge stöd och skapa möjligheter till erfarenhetsutbyte och fördjupade diskussioner mellan de olika regeringskanslierna.

Sverige deltar även årligen i möten med CAHROM (Ad hoc Committee of Experts on Roma Issues) som svarar direkt mot Europarådets ministerkommitté. Kommittén ska bland annat analysera genomförandet av medlemsstaternas nationella politik och bidra till tematiska utbyten av erfarenheter och god praxis.

Den nordiska ämbetsmannagruppen i minoritetsfrågor sammanträder med viss regelbundenhet. Syftet med ämbetsmannagruppen är att utbyta idéer och erfarenheter mellan de nordiska ländernas regeringskanslier. Detta för att möjliggöra en långsiktig kunskapsöverföring mellan länderna.

Sverige, Norge och Finland har även ett samarbete kring läromedel för samer, se ytterligare information under artikel 8.

Regeringskansliet

Kulturdepartementet

Telefon: 08-405 10 00

Besöksadress: Drottninggatan 16

103 33 Stockholm